

2751

సామలసాన

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 14

రాజమహేంద్రవరము 16-6-1991, 1-7-1991

సంచికలు 12, 13

* ఈ సంచికలో రచయితలు *--

1. శ్రీ ముదిగొండ ఈశ్వరచరణ్	5. శ్రీ ఖండూరు మన్మథరావు
2. డా॥ చిర్రావూరి శ్రీరామశర్మ	6. శ్రీ శార్దూల రఘురామశర్మ అవధాని
3. డా॥ మిరియాల రామకృష్ణ	7. డా॥ శివలెంక ప్రకాశరావు
4. శ్రీ పి. మోహన్	

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంపత్కర చందా రు. 20-00

6 మాసములకు రు. 12-00

విడి ప్రతి రు. 2-00

~~~~ సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి ~~~~

— సంపాదకుని మాట —

రాజకీయమైన అస్థిరత్వం దేశానికి చాలా ప్రమాదకరము. నిజంగా ప్రజాశ్రేయస్సే ధ్యేయమైతే నిజంగా దేశ సమైక్యతే లక్ష్యం అనుకుంటే అన్ని వర్గాల నాయకులూ మొదట ఐక్యత పాటించి దేశానికి సుస్థిరప్రభుత్వం నిలబడడానికి కృషి చెయ్యాలి.

కేవలం ఓట్లకోసం నోట్లు వెచ్చించి, ఉపన్యాసాలలో బూతుసాహిత్యం పెంపొందించి ఆచరణలో కర్మశూన్యాలయ్యే వారివల్ల సంఘానికి మేలు జరగకపోవడమేకాదు, ప్రమాదం కూడా! ఒక ప్రాణిని హింసించడం, నశింపచెయ్యడం చాలా తేలిక. ఒక్క ప్రాణం పోయ్యడం మాత్రం ఎవరికీ సాధ్యంకాదు. అన్ని జన్మలలోకి ఉదాత్తమైనది మానవజన్మ. ఆ మానవత్వం మనం నిలుపుకోలేక అవేశకావేషాలకు, కరుడుగట్టిన స్వార్థపరత్వానికి బానిసలమై మనిషి ప్రాణాలకు విలువ లేకుండా ఉండే సమాజంలోకి నెట్టివేయబడుతున్న రోజులివి.

ఆగండి! ఆలోచించండి!

ఒక్క మంచి ఆలోచనవల్ల కీడును తొలగించి మేలు చేయవచ్చు.

ఉత్తమ సంస్కారాన్ని మించిన విలువైన శుభద లేదు.

— సంపాదకుడు

* శ్రద్ధాంజలి *

డా॥ టొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు, M.A., Ph.D.,

పిట్టం గొట్టుటకూడ నిట్టవి దయోపేతాత్ములౌ సాధువుర్
పుట్టం గొన్న పవిత్రదేశ మిది; పాపుర్ పుట్టెనారెట్టరీ
మట్టన్ : తారతదేశ నేతృమణి శ్రీమద్గాంధీ రాజీవునిన్
బొట్టం బెట్టుకొనంగఁ బల్చడితొడుర్చుద్ధర్ విశాలాధముర్ :

దేవతలకు సంయమముగా

నానానం బైన దేశ మాతృయము; హిం

సావాదులు మనుజులు

కీ విది రాజీవగాంధీ యెరయాయె నయో :

జాతీయముగా, నంత

రాతీయముగా న్వదేశ సామర్థ్యము వి

భ్యాతముగాఁ జేపియు లో

కాతక భ్యాతిఁ దేర నదిగెనా వివికిన్ :

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

ఎ ట్ట న క వి త్వ ము - జ న జీ వి త ము

—శ్రీ ముదిగొండ ఈశ్వరచరణ్

బహుశాంధ్రోక్తి ముఖ ప్రపంచ నిర్మాతలైన కవిత్రియంలో కాలగణనంచేత మూడవ వాడైనా రచనాక్రమంవల్ల మధ్య నాయక శ్రీ వహించి మించిన ప్రబంధ పరమేశ్వరుడు ఎట్టయగారు.

ఎట్టయగారు అపస్తంభ నూత్రుడు. కృష్ణయజుర్వేది. శ్రీ వత్సగోత్రుడు. అరువేలనియోగి. శంకరస్వామి సంయమిశ్వర చరణ సరోరుహధ్యానానంద సౌందర్యధుర్యుడు.

ఎట్టయగారి తల్లి పోతమాంబిక. పరమ పతివ్రత. తండ్రి నూరనామాత్యుడు. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్యభోగ విభవస్సారాత్ముడు. ఆరాధ్య సర్వజ్ఞుడు. అప్రతిమా ద్భుతో భయకవిత్వ యోగాజ్ఞాన సిద్ధుడు. కాని - ఆయన వ్రాసిన కావ్యాలుదొరకలేదు. 'కనీసం పేర్ల న్నావినిపించడం లేదు. సంస్కృతంలో సంక్షిప్త రామాయణం వ్రాసిన నూర్యకవి ఒకరున్నారని బహుశా ఆయన ఎట్టయగారి తండ్రికావచ్చని వేటూరిప్రభాకర శాస్త్రిగారు భావించారు. ఇదే నిజమైతే చాలాగొప్ప

విషయమే! ఆ రోజులలో ఒక 'ఆరాధ్య సర్వజ్ఞుడు' 'రామాయణం' వ్రాయడం నిజంగా అబ్బురమే! తండ్రిగారి శివశేఖ వాభేద మనః స్థితిని పూర్ణంగా పుణికి పుచ్చుకున్నాడు కుమారుడు. తాను "పూజిత ధూర్జటి చరణాంబుజా"డైనా అన్నీ "హరికథ"లే వ్రాశాడు.

ఎట్టయగారి తాతగారు ఎఱిపోతనూరి. 'కరావర్తి' వృత్తిమంతుడు. కంసారి చరణకమల మధుకరమలి. సారవిమల యశుడు. ఈయనకు మనుమడి మీద చాలాప్రేమ. సంస్కృతాంధ్రసాహిత్య సారభాలను. కవిత్వ తత్వాలను. కాస్త్ర పురాణేతిహాసాల గుట్టు మట్టులను తివ్వి మనుమడి తలకెత్తాడు. ఆంధ్రులు సర్వదా సర్వధా తలచుకొని తరించే మహాకవిని దేశానికి అందించి తాను ధన్యుడయ్యాడు.

ఎఱిపోత నూరిగారి తండ్రి బొల్లన. తాత వెలసాటిచోడునివల్ల మిగుల మన్నన గన్న భీమన్న. ఈ వంశంలో ఎట్టయగారికి ముందూ వెనకాలూడా అందమూ కవులూ - పండితులూ. రాజాచారీ సన్యా

నాథు-సత్కారాలు, మడులూ-మాన్యాలు పొందిన వారు.

తండ్రి తాతలను గూర్చి ఇంతో-అంతో చెప్పుకున్న ఎట్టయగారు తమను గూర్చి అంతగా చెప్పకోలేదు. మన ప్రాచీనులందరికీ ఇది సహజగుణం. వారికి తమ కవిత్వపు పటుత్వ మహత్వాల చింతేకాని తమను గూర్చిన సంత అవసరం లేదు. ఇందువల్లే మనసాహిత్యచరిత్ర అంతా కాల-కర్తృ-స్థల వివాదాలతో పీటమెక్కు వేసుకొన్నది. ఎట్టయగారు కూడా ఈ ముళ్ళకంచెలో చిక్కుకున్న వారే!

క్రీ. శ. 16 వ శతాబ్దివాడైన చదలువాడ మల్లయ ఎట్టయగారు తన వంశ కర్త అని, ఆయన ఇంటిపేరు చదలువాడ వారని చెప్పాడు.

అయితే చదలువాడ వారనే ఇంటి పేరు ఎట్టయగారి తర్వాత వచ్చిందికాని, ఆయనకు పూర్వం ఉన్నది కాదని విమర్శకుల అభిప్రాయం.

ఎఱిపోతనూరిగారు వేగినాటిలో 'కరావర్తి' వృత్తిమంతుడు. ఈ 'కరావర్తి' అనేది వృత్తియా? లేక ఊరా? అని చాలా వాదోపవాదాలు జరిగాయి. చివరకు అధిక సంఖ్యాకులు 'వృత్తి' అని నిర్ణయించడంవల్ల నూరిగారి ఊరి పేరు

తెలియకుండా పోయింది. ఆయన తాత గారు కూడా వెలసాటి చోడునిగల్ల సన్యాసాలు పొందారని తిప్ప ఏ ఊరి వాడో తెలియదు.

ఎఱ్ఱయగారి తండ్రి సూరనామాత్యుడు సాకనాటి గడ్డూరులో నివాసం ఏర్పరచుకున్నాడు. ఎఱ్ఱయగారి బాల్యం ఈ గడ్డూరులోనే గడచింది. అందువల్ల ఆయనకు గుడ్డూరంటే ఎంతో అభిమానం. తన రామాయణంలో ఆ ఊళ్ళో వెలసిన నీలకంఠేశ్వరుడిని ప్రతిష్ఠించాడు. బహుశా ఒక శతకమే వ్రాశాడేమో? ఇప్పుడు ఒక్క పద్యం మాత్రమే దొరికింది.

నిను నేవించిన గల్లు మానవులకున్
వీటివఘటి ఘటి
ఘనకాటి శకటి కటి తటి పటి
గండభ వాటి పటి-
రనటి వారి పటి సువర్ణ మువటి
పచ్చోటికా పేటికర్
కనదామ్నాయ మువోతురంగ!
శివలింగా! నీలకంఠేశ్వరా!

దీనిని వెదకి వెలికి తెచ్చిన వేటూరి వారు ఇది ఎఱ్ఱయగారి రామాయణంలో సేతుబంధనకేళ రాముడు చేసిన శివ స్తుతిగా భావించారు. కొందరు ఈ అభిప్రాయంలో ఏకీభవించక పోయినా వేటూరివారి అభిప్రాయం సరియైందే!

మల్లారెడ్డి స్నేహంవల్ల ఎఱ్ఱయగారు గడ్డూరు నుండి చెడలువాడ చేరుకున్నారు. వేమారెడ్డి ప్రాపకం లభించాక అద్దంలో కొంతకాలం గడపిరిగి శేషదీవిరిం చెడలువాడలో గడపారు.

ఎఱ్ఱయగారి కృత్యము నాలుగు. రామాయణం - హరివంశం ఇది ఒక జంట. అరణ్య పర్వశేషం - నృసింహపురాణం ఇది మరొక జంట. వీటి కర్తృత్వాన్ని

గూర్చి ఎలాంటి సందేహంకూడా లేదు. 'నేనివి వ్రాశానని ఆయన స్వయంగా చెప్పుకున్నాడు.

కాని వీటి ఆను పూర్వని సూర్పి తీవ్రమైన అభిప్రాయాలున్నాయి. హరివంశంలో రామాయణాన్ని, నృసింహపురాణంలో అరణ్యపర్వశేషాన్ని ఆయన చెప్పుకున్నాడు. అయితే ఈ రెండు జంటలలో ఏది ముందు వ్రాశాడో ఆయన చెప్పుకోలేదు. అందువల్ల ఇదొక పెద్ద చర్చ నీయాంశమైంది. ఈ వాదోపవాదాలన్నింటినీ సమీక్షించి, బహిరంతః సాక్ష్యాలను పరిశీలించి డా. శ్రీమతి యశోదారెడ్డిగారు 'తెలుగులో హరివంశాలు' అన్న తమ సిద్ధాంత గ్రంథంలో రామాయణ హరివంశాలే తొలి రచనలని నిర్ధారించారు. డా. పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు తమ ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర (పుట-276) లో ఈ వాదాన్నే సమర్థించారు. ఇంకా బలవత్తురమైన సాక్ష్యాలు లభించే వరకు ఇదే సమంజసం.

ఈ విషయాన్ని ఇంతటితో వదిలి వేసినా అరణ్యపర్వ శేషాన్నయం గూర్చి కొంత ముచ్చటించుకొనితే ఈ ప్రకరణం పూర్తి చేయాలే!

నృసింహపురాణం అవతారికలో తాతగారైన ఎఱ్ఱపోత సూరి కలలో దర్శనమిచ్చి ఇలా అన్నారని ఎఱ్ఱయగారు వ్రాసుకున్నారు.

'ఉన్నత సంస్కృతాది చతురోక్తి
పదంబుల కావ్యకర్తవై
యెన్నికమై ప్రబంధ తరమేకుడనంగ
నరణ్య పర్వశేషాన్నయ మంద్రభాష
జనోత్సవ మిక్కుగ నిర్వహించితో
నన్నయభట్ట తిక్కకవి నాథుల కక్కిన
భక్తి పెంపునన్!'

"ఉన్నయ" శబ్దం ఆధారం చేసుకొని ఎఱ్ఱయగారు అరణ్య పర్వ శేషం వ్రాయ

లేదని. శిథిలభాగాలను మాత్రమే పూరించారని నడవదుటి వీరరాజుగారు, వేదాల తిరువేంగళాచార్యుల వారు ప్రతిపాదించారు.

'ఆంధ్రావళి మోడము బారయ' వ్రాయబడి బహుళప్రచారం పొందిన భారత భాగంలో సరిగ్గా చతుర్థాశ్వాసం 142 వ పద్యంతర్వాక దేశంలోని అన్ని ప్రతులలోనూ ఒక్కసారిగా క్రిమిదప్తమైందని నప్తమైందని చెప్పడం సాహసం మాత్రమే; ఇందువల్ల ఈ వాదం పండితుల అదరణకు నోచుకోలేదు.

అరణ్య పర్వం చివర ఎఱ్ఱయగారు ఒక సీసపద్యం - ఒక కందపద్యం వ్రాశారు. ఇవి రెండున్నూ ప్రథమ పురుషలో ఉన్నాయి. ఈ పద్యాలలో ఎఱ్ఱయగారు తన రచనావిధానాన్ని - పేరణను వివరించారు. ఇది హరివంశం నృసింహపురాణాలలో వ్రాసిన పద్ధతికి భిన్నంగా ఉన్నాయి. అందువల్ల ఇవి ప్రక్షిప్తాలని పైన చెప్పకొన్న ఇద్దరు పండితులు భావిస్తున్నారు.

ఇది కూడా నిలువనీడలేని వాదనయే. ఎఱ్ఱయగారు అరణ్య పర్వ శేషాన్ని తన స్వంత పేరు ప్రతిష్ఠలకోసం వ్రాయలేదు. నన్నయ తిక్కనలు ప్రారంభించిన ఒక మహాద్యమాన్ని తుదిమాట్ట కొనసాగించేందుకు - తన దేశానికి - సంస్కృతికి సాహిత్యానికి సేవ చేసేందుకు వ్రాశాడు. అందుకే నన్నయగారి సరససారిస్వతంత్ర తనను చేరిందని - తద్రచనయకా ఆయన పేరనే వ్రాస్తున్నానని పై రెండు పద్యాలలో ఆయన స్పష్టం చేశాడు. ఇంతే కాదు తాను మరొక్కతిధర్తను వెతుక్కొక నన్నయగారి రాజరాజునే శ్రోతను చేశాడు.

(స శే షం)

వసుచరిత్రము - ఒక పరిశీలనము

—డా॥ చిర్రావూరి శ్రీరామకర్మ

ఆంధ్రభాషలో వెలువడిన కావ్యములలో వసుచరిత్ర ఆంధ్ర పంచ కావ్యములలో ఒకటిగా ప్రసిద్ధిగన్నది. కావ్య స్వరూప ప్రయోజనములు సంస్కృత లాక్షణిక ప్రాక్రమణే ఆంధ్రమానగూడ అనువర్తింపబడటం పాహిత్యకేతలకు పరోక్షము గాదు.

లాక్షణికులు కావ్యప్రయోజనములను చెప్పటలో స్వల్పభేదములు కన్పట్టుచున్నను ఆ భేదములు ప్రాధాన్య ప్రాధాన్య విషయకములేగాని స్వరూప భేదము గాదని తోచును.

ప్రతాపరుద్రీయమున—

“యద్యేవాత్పృథు సమ్మితాడ ధగతం
శబ్ద ప్రధానాచ్చిరం
యచ్చార్థ ప్రవణాత్పురాణ వచనాద్విప్రం
సుహృత్సమ్మితాత్ ।
కాస్తా సమ్మితయా యా సరసతా
మాపాద్య కావ్యక్రియా
కర్తవ్యే కతుకీఽథో విరచిత స్తస్యై
పుహంబర్మహే ॥”

అనట కాస్తాసమ్మితముగా ధర్మోపదేశమే ప్రధానఫల మనుటను నూచించును. కావ్యప్రకాశమున మమ్మటభట్ట పాదులు

“కావ్యం యశ సేక్త్యతే వ్యవహార
విగోళి వేరిరక్షియే ।
సద్యఃపరనిర్వృతియే కాస్తాసమ్మిత
రియోపదేశయతే ॥”

అని అనేకానేక ప్రయోజనములకు చెప్పినను, సద్యఃపరనిర్వృతి ముఖ్యఫలమని ఆలంకారిక నిర్ణయమును తెలిపిరి. ఆ విష

యమునే అహోబలపండితుడు గూడ “అత్రకీర్త్యాది బహుప్రయోజన వ్యుత్పత్తావపి రసాస్వాదజన్యా సద్యః పరనిర్వృతి రేవముఖ్యం ఫలమితి రహస్యమ్” అని చెప్పి తన మతమునకు సంవాదముగా

“తదుక్తం లోచనకారణ-చతుర్వర్గ
వ్యుత్పత్తిరప్యత్ర భవతి,
తథాపిచాన్త ఏవాత్మనికం ముఖ్యం
ఫలం భవతి ॥”

అనులోచనపంక్తిని ప్రమాణముగ చూపినాడు. ఇట్లు నిశ్చయించియు కావ్యమునకు కాస్త్రత్వమును లక్షింపజేయుచు

“కావ్యస్త కాస్తాసమ్మితం కాస్త్రం,
యథాకామినీ కటాక్షవీక్షణాది విలాసై
రేవ కామినమావర్జయన్తి, మమేదవాభి
లషితంబురు, అనిభిలషితంమావరు ఇత్య
శుక్తైవ సర్వం సంపాదయతి తథా
కావ్యశ్రీరపి కంజనా వ్యాపారమాత్ర
పరత్వేన ఉపసర్జనీమాత శబ్దార్థతయా
శబ్దార్థ ప్రధానాభ్యాం ప్రభుసుహృత్సమ్మి
తాభ్యాం విలక్షణాసతీ సుహృదయ
హృదయాహ్లాదకారిగా వ్యంజనావ్యాపా
రజైవ రామాదివద్వర్తితవ్యం, నరావ
ణాదివత్ ఇతి కర్తవ్యగుర్వాణ్ణాకరణాదే
ప్రకర్తయతి నివర్తయతిచా కర్తవ్యాత్
పరదారాపారణాదికాదిశ్లోకాః కాస్తా
సమ్మితత్వ ముగన్తవ్యమ్ । అనే నాస్యా
స్వాదవాపాదనేన ప్రకర్తకత్వాత్
భయానునయ పురస్కరం ప్రవర్తకా
భ్యాం వేదపురాణాభ్యాం విశేషానిరక్షిత
ఇతి రహస్యమ్” అని మరెయొక రహస్య
మునుగూడ ప్రకటించిరాడు. కావ్యము
కాస్తాసమ్మితమైన కాస్త్రము కావున

ప్రభుమిత్ర సమ్మితములగు వేదపురాణ ములకంటె విలక్షణమైన దైవ్యంజనా వ్యాపారముద్వారా రామాదులవలె సంచరింపనగును, రావణాదులవలె సంచరింపరాదు అను రీతిని ధర్మమునందు పురుషుని ప్రవర్తింపజేయును - అనునదియే ఈ రహస్యము.

మరియు ‘కావ్యాంపాంశ్చ వర్జయేత్’ అను నిషేధకాస్త్రమునుగూడ ఉదహరించి అనిషేధము ముద్రారాక్షసాది అసత్కావ్య విషయమనిగూడ అహోబలుడు చెప్పినాడు. ముద్రారాక్షస మేల అసత్కావ్యమైనది అనునది వేటొక ప్రశ్న. అది ఆనాటి వండిత లోకవ్యవహారము గాబోలును. ఇచ్చట సంగతముగాను— సర్వే ప్రై ప్రతిపాదనల సారాశ మేమనగా (1) సద్యః పరనిర్వృతి ముఖ్య ఫలమని ఆలంకారికులు. అట్లేన అధార్మిక కృంగారాదులవలన గూడ ఆనందము గలుగునుగదా, అది దోషము గాదా? అన్నచో ధర్మోపదేశమునుగూడ ప్రయోజనముగా గ్రహించి ‘కావ్యాలాపాంశ్చ వర్జయేత్’ అను నిషేధమునుండి తొలగింపజేసికొనిరి. (2) భార్మికముమాత్రము ధర్మోపదేశమే ప్రధానఫల మనియు ఆనందాస్వాదము వేదపురాణ వైలక్షణ్య మనియు గ్రహించిరి. భవతు. మొత్తము మీద ఆనందము, ధర్మోపదేశము. లేక ధర్మోపదేశము, ఆనందము. ఉభయుల మతములో ఉభయులు ఉండదగినదేకాని ఏ ఒక్కదానివలననో కావ్యము పరిపూర్ణము గాదు. ఈ దృష్టితో రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్రము పరిశీలనగా ఆలంకారికుల దృష్టిలో ప్రధానమగు ఆనందము ప్రతి పద్యమునను గోచరించు ననుటలో ఏ వివాదము గన్పట్టదు. విశేషించి సంగీత, నాట్య, వృక్షదోహద, ప్రభృతులగు విషయములు ఇతర కావ్య ములయందుకంటె అధికముగా సుదర్శిత

చితముగా ప్రతిపాదించబడుటయేగాక, ఇంచుమించు ప్రతి పద్యమునందును శ్లేషార్థములుండుట, ఇంచుమించు చననేల! ప్రతి పద్యమునకు ఆరు అర్థములను నిర్వచించగలమని నిర్వచించిన పండితులు పూర్వము నందున్నారను ప్రసిద్ధిచే ప్రతి పద్యము నందును శ్లేష గణియిండుట ఈ మొదలగు లక్షణములు ఈ కావ్యమునకు ప్రత్యేకతను సంతరించుచున్నవి.

ఇక ఇందాలంకారిక దృష్టిలో రెండవదియు ధార్మికదృష్టిలో మొదటిదియును నగు ధర్మోపదేశముయొక్క స్థితిని చూతమన్నచో ఒక్క పద్యమునందైనను గన్పట్టదు. మనుచరిత్రాదులలో ఏ అర్థాంతరస్వాసాదులలోనో ప్రతిపాదితములగు "కలంచునే సతులమాయల్ ధీరచిత్తంబులన్" ఇత్యాదులైనను వసుచరిత్రమున ముచ్చునకైనను గానరావు. కథాక్రమము నందు మనుచరిత్రలో ప్రవరునివలె పరకాంతాభివృద్ధియు లేకుండుటయేగాక అవకాశము లభించినను స్వీకరింపరాదను ధర్మము ప్రతిపాదించబడినట్లుగా ఈ కథలో ఆట్టి ధర్మము లేవియు గానరావు. మీదుమిక్కిలి శుక్తిమతిని కోలాహలుడు బలాత్కరించుట, అవివాహితులగువారికి గల్గిన సంతతిలోనిదగు గిరికను వసురాజు పరిణయమొడుట ధర్మప్రతిపాదకములు గానేరవు ఉత్తమ నాయకచరిత్రము పాపనాశక మందమన్నను ఈ వసురాజుచరిత్రము కవికల్పితమేగాని పాపవివాళక మనుటయు యొక్కముగా గన్పట్టదు, ఊహకల్పితగుణ విశేషములు ఆనందమును గల్పించవచ్చును, అదర్శప్రాయములు గావచ్చును. అనగా తరువాతవారి సుద్వర్తనమునకు హేళువులు గావచ్చును గాని పాపవివాళకములు కానేరవు. కావుననే ఇతిహాసప్రతిపాదకములగు ఆర్షేయ గ్రంథములు పుణ్యహేతువులయినంతగా పౌరుషేయ గ్రంథములు గావని, కాల్ప

నిక గ్రంథములు అసలు గానేరవని సంప్రదాయాభిజ్ఞుల యొపదేశము. పౌరుషేయ గ్రంథములలో చమత్కారాతిశయము ప్రాధాన్యము వహించుట, కాల్పనిక గ్రంథములు ఉత్పాద్యచరిత్రములగుట దీనికి హేతువు. సరే ప్రకృతములో ఏకవిధ ధర్మోపదేశము ప్రధానముగా గాని అప్రధానముగాగాని ఇందు ప్రతిపాదించబడకుండుటయేగాక మీదుమిక్కిలి స్త్రీపై బలాత్కరణము-తజ్ఞాతయగు కన్యను నాయకుడు పరిణయమొడుట ద్వారా దాని ననుమతించినట్లు గన్పట్టును. అంతియేగాక నర్మసచివుడు యతివేషమున తాను యతినని అసత్యము పలుకుట మొదలగు ఘట్టములు అధర్మప్రబోచకములుగ గన్పట్టు ననకతీరదు. శ్లేషములకమున సత్యముగూడ అందున్నను ప్రకృత ప్రకరణము అసత్యమునే గ్రహించును. కావున ధార్మికదృష్టిలో ఈ వసుచరిత్రము ఉత్తమ కావ్య మనదగునా? అలంకారిక దృష్టిలోనైనను 'కావ్యాలాపాంశ్చ వర్జయేత్' అను నిషేధమునుండి పరిహరింపబడవలెనన్న ధర్మప్రబోధ ముండవలెను గావున ఆట్టి ధర్మమిందు ప్రతిపాదించబడవందున ఇది ఉత్తమ కావ్య మగునా? అను ప్రశ్నముదయించుచున్నది. బౌద్ధిత్వముగూడ ఇందు పాటించబడినట్లు తోచదు. శుక్తిమతి కోలాహలుల సమాగమము నాటికే రాజుగా పరిపాలకుడుగా ఆర్తిహరుడుగా నున్న వసురాజు ఎంత తక్కువగాజూచినను ఇరువది వత్సరములవాడై యుండవలెనుగదా! శ్రీరామునివలె ఏ పండ్రెండవ ఏటనో మోరీచ కుబాహు మర్దనము వలె కోలాహలుని నియమించి యుండవచ్చు ననుట పొసగదు. అధిష్ఠానపురమున ఈతడే రాజుగా వర్ణింపబడినాడు గాని తండ్రిచాటు పిల్లవాడుగా వర్ణింపబడలేదుగదా! కావున ఇరువదిఏండ్లు

వయస్సు ఊహింపబడుచున్నది. అట్టి కాలమున జరిగిన శుక్తిమతి కోలాహల సమాగమ ఫలితమగు గిరిక వసుచరిత్రమున వర్ణింపబడిన యావనము గలుగవలెనన్న పదునారు వత్సరాలైనను ఉండవలెను. గదా. కర్పణ్ణితి ఒక వత్సరము కాగా నాయుక్తుడు 37 ఏండ్లవాడు. నాయక 16 వత్సరములు గలది. వయోభేదము 21 వత్సరములు. ఇది ఉచితమా? ధర్మకాస్త్రములుగూడ వృద్ధులకు మార్గలనిచ్చి వివాహములు చేయుట నంగీకరింపవు. కన్యాకుల్కు నాటకములో నిరసింపబడిన వివాహములు కాస్త్రవృద్ధిలోగూడ నిషిద్ధములేగాని సమ్మతములుగావు. మరట్టివి ప్రాచీన కాలమున ఏల జరిగినవి? అను ప్రశ్నమునకు కొంచెము కటువుగా నున్నను ఆనాటి వ్యక్తులలో భాదకమే కారణ మనక తప్పదు. ఈరీతిగా ధర్మకాస్త్రములో నున్నదొకటి, లోకములో ధర్మమును పేరుతో జరుగుచున్నదొకటిగా నున్న విషయములు చాల ఈనాటివలె కొంత ప్రాచీన కాలమున గూడ నున్నవనుట అంగీకరింపక తప్పని విషయమే. దాని నంగీకరింపలేనివాగు "తాతస్వహృహృయామితి బ్రువాణాః ఊరః జలంకాపురుషాః పిబన్తి" అను కోవలోకి జీరవ-సింహ రగుదురు. సరే ఈవిధమగు అనాదిరృప్రాయమైన నాయకానాయక వయోభేదము బౌద్ధితిభంజకముగాదా అను ప్రశ్న మార్చిన్నమగును. ఇంత మాత్రమేగాక ఈ వసుచరిత్రముందు యతిభంగములుగూడ నున్నవి. సామాన్యముగా ప్రాచీన గ్రంథములందు యతిభంగములు కన్పట్టవుగాని ఇందు గలవు.

"అని చెలువెల్ల దూరి ధవళాంబుజ
భాజన రాజీనావటిం
చిన వసుమాన్న రాకిపండుఁ జక్కని
చెందోవజోతి నిర్వియ

అని రెండవ పాదమున 'చి' కి 'చ' అని యతి వేయబడినది. 3 అ. 125 ప. ఇట్లే 5 అ. 111వ పద్యము నాల్గవ పాదమున "అభ్యానివార్య మహైశ్వర్య కులాద్విధుర్య కృపాసాక్షాల్లక్ష్మి చందంబునన్" అను నెడ 'ర్య' 'క్ష' వర్ణములకు యతి వేయ బడినది. ఇకారమునకు అకారమునకు మైత్రి లేదు. రేఫ యికారములు. కకార మకారము లలో వేనికి మైత్రి లేదు. ఇట్లే 6 అ. 74 పద్యము 1వ పాదమున "చికిరిపసిండి వ్రాత నునుచెంద్రిక వన్నియ మేలుకట్టు నన్" అనుచో "చెంద్రిక వన్నియ = చంద్రకాంతి రంగు గల" అని అర్థము వ్రాయబడినది. (సోమకవి వ్యాఖ్యలో, 1915లో వావిళ్ళవారిచే ప్రకటితమైనది) చంద్రకాంతి అను అర్థముగల 'చెంద్రిక' పదము లేదు. 'చంద్రిక' అను తత్సమ పదమే గలదు చంద్రిక వన్నియ అని నచో యతిభంగ మగును. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ద్వితీయ మాద్రణము 1980 డా॥ కె. నువ్రసన్నాచార్య, ఎం. ఏ., పి.హెచ్.డి. వారి సంపాదకత్వమున ముద్రిత ప్రతిలో గూడ పై పాఠము లిట్లే యున్నవి. కాగా ఛందోదోషములు గూడ నున్నవి. ఇట్టి దోషములు గలిగి యుండుటచే వసుచరిత్రము సాహిత్య దృష్టితో లేక ఆలంకారిక దృష్టితో, కొంత ఆదరణీయమైనను ధార్మికదృష్టితో పూర్తిగా అనాదరణీయమై యున్నది. అంతిమాశ్రమేగాక ప్రతి పద్య శ్లేషము గలిగియుండుట గూడ దోషహేతు వన దగియున్నది. ద్వ్యర్థి కావ్యములు రసానంద జనకములు గావు. శబ్ద అర్థ శ్లేషాల విభా గమున తరిత్రమించు బుద్ధికి రసానుభూతి గలుగు అవకాశము లేదు. రెండును ప్రకృ తార్థములై అయియున్న ద్వ్యర్థి కావ్య మాల సిద్ధియే అంతిమాశ్ర మగుచుండగా ప్రకృతాప్రకృతి శ్లేషంతో నిండిపోయిన ఈ కావ్యమున రసానుభూతి యెట్లు గలు

మనుచరిత్ర పునశ్చరణం- 3

మనుచరిత్రలో ద్వితీయాశ్వాసం

....డా॥ మిరియాల రామకృష్ణ

ప్రవరు డెలాగైతేనేం, నులువుగా హిమాలయం చేరాను. దాన్ని చూశాడు కళ్ళా. ఆ పర్వతం అకాశమంటేంత ఎత్తుగా ఉంది. అంత ఎత్తుమంచి నదులు కిందికి ప్రవహిస్తున్నాయి.

ప్రవరున్న బాగా ఆకర్షించింది పురి విప్పుకు అడుతున్న నెమిళ్ళ గుఱుపులు. ఆ తరవాత ఏమగుల మందలు. అవి చెట్ల నూపుయా ఉన్నాయి. 1

హిమాలయంమీద సంచారం సాగించాడు ప్రవరుడు. ఆ సంచారంలో అతనికి మొదట కనిపించింది బదరీవనం. 2

ప్రవరుడు ఆ తరవాత చూసింది అరికా నదివి. ఆ నదిగట్టువ కడిమిచెట్లు న్నాయి. అవి బాగా పూసిఉన్నాయి 3

నును? ఈ అప్రకృతార్థములు రసానుభూతికి ప్రతిబంధకములు గదా! ప్రకృత శ్లేషము నిబద్ధించుటచేత నైనను కవి సాధించిన విశేషమేమున్నది. కావున ఆలంకారిక దృష్టితోగూడ దీనిని ఉత్తమ కావ్యలక్షణ లక్షణముగా ఎంచదగునా? ఈ కావ్యమునుగూర్చి పలువురు పరిశీలకులు పరిశీలనలతో విమర్శనలతో చేసి దీనిని మహోత్కృష్ట కావ్యములలో చేర్చదగిన దనియే చెప్పుచున్నారు. అందలి యోక్తాయుక్తతలను సుస్పృహయులగు వండితులు పరిశీలించవలసియున్నది.

(స శేషము)

ప్రవరుడు ప్రకృతి చిత్రాల వన్నింటినీ గమనిస్తూ పరిశీలిస్తూ హిమాలయం మీద తిరుగుతూండగా ఏనుగులే కాకుండా పెద్దపులులూ, వరాహాలూ, మనవిల్లు ఎలుగుల డ్రూ కూడా కనిపించాయి. 4

ఆ హిమాలయమంతటా అతను తిరగడం మొదలెట్టాడు. ఇదొక విజ్ఞాన విహారం (excursion) లాంటిది. అక్కడ చెట్లు కొత్తకొత్తగా ఉన్నాయతనికి. అతన్ని ఇంతలో ఆకర్షించినవి గుహలు. ఆ గుహల్లో ఎలాగుంటుంది? వాటిలో దూరి చూస్తేనో- ఇవీ అతనికి ఆలోచనలు. 5

ఆ హిమాచలంమీద తిరుగుతూ ఉంటే ప్రవరుడి కెన్నో పురాణ గాథలు గుర్తుకొచ్చాయి. ఆ గాథలన్నీ హిమగిరిమీదే జరిగాయని పురాణేతిహాసాల్లో అతను చదువుకుని ఉన్నాడు కనుకనే గుర్తుకొచ్చాయి 6 అయితే ఆ హిమగిరి చాలా విశాలమైంది. ఏసంఘటన ఎక్కడ జరిగిందో అక్కడ చెప్పేవారెవరూ లేరు. ఆ యా పురాణాల్లోని వర్ణనల నాధారంగా చేసుకుని అనవాక్కు వస్తుకుని సంతోషించాడు ప్రవరుడు. తగిరతుడి తపస్సు, గంగావతరణం, శివపార్వతీ ప్రణయం, అగ్నిదేవుని వ్యామోహపుట్టం, కుమార జవన పుట్టం అతనికి గుర్తుకొచ్చిన సంగతులు. 7

అసలు హిమగిరి గొప్పతనం ఏమిటని ప్రశ్నించుకుని, ప్రవరుడు చేసుకున్న విశ్లేషణ సృష్టికి ప్రకటానికీ పునః సృష్టికి సంబంధించి ఉంది.⁸

ఈ హిమగిరివల్ల దేవతలందరూ ఎన్నో లాభాలు పొందాడని గర్విస్తూ తలాపుకన్నాడు ప్రవరుడు.⁹

ఇంకా హిమగిరి వింతలన్నీ చూడాలని ఉవ్విళ్ళూరుతుండగా మధ్యాహ్నం మయిపోవడంవల్ల, ప్రవరుడు వెంటనే తన యింటికి వెళ్ళిపోవాలనుకోవడమే గాకుండా, మర్నాడు తిరిగి రావాలనుకున్నాడు.¹⁰

ఇక్కడ కథ మలుపు తిరుగుతుంది. ఏ పాదరేఖంవల్ల ప్రవరుడు హిమగిరి దాకా రాగలిగాడో అది కాస్తా మంచులో కరిగిపోయింది, కానీ ఆ సంగతిని ప్రవరుడు గమనించలేకపోయాడు. కారణం అతని ప్రకృతిపరిశీలన తన్మయత్వమే. అతను ప్రయత్నించాడు ఇంటికి పోవడానికి, అప్పుడు నిజం తెలిసింది.¹¹

అప్పుడతని మనోభావాలు సామాన్య మానవుడి భావాలే.¹² అప్పు డతనిలో తర్కం తలెత్తుతుంది. ఆత్మవిమర్శ మొదలవుతుంది.¹³

ప్రవరుడికి తన యింటిమీద బెంగ మొదలయిందికూడా, ఇంతివేళా మంచు కొండ విశేషాల్లో మునిగిపోయిన ప్రవరుడికి ఇప్పుడు పాతజ్ఞాపకాలు రాసాగాయి. అరుడాస్పదంవైపు అతని ఆలోచనలు పరుగెత్తాయి.¹⁴

తనకు దారి చూపించేవా రెవరైనా కనిపిస్తారా అని వెదకసాగాడతనుడు

ప్రవరుడు. అలా అన్వేషించడంలోనే అతనికి మరో కొత్తవిశేషం కనిపించింది. మానవజీవితంలో ఆత్మంత సహజమైన విషయం ఏమిటంటే ఏవో క్లిష్ట పరిస్థితుల్లో ఉన్నప్పుడు మాత్రమే మనిషి వాటి పరిష్కారానికి ప్రయత్నించడం.

అలాంటి ప్రయత్నాల్లోనే నూతన విషయాలను కనుక్కుంటాడు (discovery). ఆ క్లిష్టపరిస్థితు లెదుర్కొనకపోతే, ఆ కొత్తవిషయాలు కనిక్తునే అవకాశం ఉండదు. ఆ వెదుకులాటలో ప్రవరుడికి కనిపించిన దొక లోయ. ఆ లోయలో గండర్వులూ, యక్షలూ ఉన్నారనిపించింది. కానీ వారు అతనికి కనిపించడంలేదు. వారి పాటలుమాత్రం వినిపిస్తున్నాయి.¹⁵

ప్రవరుడు దాన్ని చూసి ఆశ్చర్య పడ్డాడు. బహుశా అదొక మునితాత్ర మమై ఉంటుందనుకున్నాడు. అక్కడికి వెడితే తన సమస్య పరిష్కృతమవుతుందని భావించాడు. ఆయితే ఆ లోయ లోక వెళ్ళడ మేలాగః పరిశీలించి సాధించడానికి ఉపక్రమించాడు. ఆ లోయ పైభాగంలోంచి కిందికి జలపాతాలున్నాయి. వాటివల్ల మల్లెతీగెలు పైదాకా ఆల్లుకుని ఉన్నాయి. ఆ తీగెల్ని పట్టుకుని, నెమ్మదిగా కిందికి దిగాడు ప్రవరుడు.¹⁶ అక్కడ మణిమయ సోపానాలున్నాయి, వాటిమీంచి కిందికి పోగా ప్రవరుడి కాక భవనం కనిపించింది. ఆ భవనం ఒక కలువంతోట తీరంలో ఉంది. ఆ తీరంలో మామిడిచెట్లూ, గోరింజుచెట్లూ ఉన్నాయి. ద్రాక్షవంది కున్నాయి. ఎన్నో రకాల పూలతీగ లున్నాయి.¹⁷

ఆ భవనం ప్రవరుణ్ని ముగ్ధుణ్ని చేయడంలో అశ్చర్యంలేదు. అరుడాస్పద పురంలోని భవనాలు దీనికి సాటిరావు. అవి సౌధసుధా ప్రభాదవళిత ప్రాకారేయ రుక్మందలీ హరిణ బై నవేః ఇన్ని రంగులూ సువాసనలూగలవి కావని అనిపిస్తుంది మనకి సైతం.¹⁸

ఆ భవనం సంగతేమిటో తెలుసుకుందామని ప్రవరుడు దగ్గరగా వెళ్ళాడు. అలా వెడుతూ ఉండగా మరో విచిత్రం జరిగింది ఎవరో అక్కడ ఒక శ్రీ శాంబూకం నములుతూ ఉన్న సువాసనలతో గాలి వచ్చింది.¹⁹

ఓహో ఇక్కడెవ్వరో జనమున్నారనుకుంటూ వెడుతూ ఉండగా కనిపించిందొక అందాలభరణి.²⁰ ఆమె దివ్య వనిత. ఆ భవనమంతా ఆమెదే. ఆ మందిరం వెలువల ఒక మామిడిచెట్టుకింద ఒక వితర్కిమీద కూచుని చల్లనిగాలి నమర విస్తున్నట్లు మొదట ఆమె కనిపించింది. కాని ప్రవరుడింకా పరిశీలనగా చూసే సరికి ఆమె ఒక వీణ వాయిస్తున్నట్లు స్పష్టమయింది.²¹

రతిపాంవళ్యవిభ్రమాన్ని తెలిపే గీత ప్రబంధాలు పలికిస్తూ ఉందామె. ఆ సమయంలో ఎదురుగా అందగాడైన ప్రవరుడు సాక్షాత్కరించడంవల్ల ఆమెలో ఇంద్రియాలకు సంబంధించిన మాతృలు సంభవించాయి.²²

చూసి ఊరుకోలేకపోయిందామె వీణను వదిలేసి, గదాలువ లేచి చకచకా ఒక చెట్టుదాటుకు పోయి అతణ్ని తొంగి చూడటం మొదలెట్టింది.²³ ఆమె పులక

శ్రీచిహ్నముంది. అమెకు ముచ్చెమటలు వట్టాయి. విజాని కామ దేవతల జాతి లోనిది. కనుక అమెకు రెప్పపాటుండదు. కాని అమె రెప్పపాటు కలి ఒక అంద మైన ముషిని చూసి రైంగికమైన వాంఛ (Sexual desire)లో పడింది. కనుక అమెకూడా మానవత్వం పొందింది.²⁴

అతని అందాన్ని మెచ్చుకోవడం మొదలెడుతుంది. పరూధిని. అమె స్వగత మిదంతా. ఇంతవరకూ అమెకు తెలిసిన పురుషులు నలకూబడుడు, చంద్రుడు, జయంతడు, వనంతుడు, మన్మథుడు వంటి దివ్యపురుషులు మాత్రమే. ఈ ముషి వాళ్ళకన్నా అందంగా ఉన్నాడు. కనుక ఇతనితో కారీరక సంయోగం (Physical intercourse) పొందాలని ఆశపడిపోతుంది.²⁵

ఇక అక్కడనుంచి ప్రవరుడి అవతారాన్నింటిని మెచ్చుకోవడం మొదలెడుతుంది. పరూధిని.²⁶ దేవజాతుల కన్నా మానవజాతి చాలా అందమైందని పరూధినిచేత అనిపించడంతో పెద్దన మానవుడికి నమస్తా విశ్వంలోనూ అగ్రస్థానం ఇచ్చాడు.²⁷

పరూధిని పూర్తిగా కామానికి లోబడి పోయింది. ఆ విషయాన్ని చతుర్థికి తోనే సూచించాడు పెద్దన.²⁸ అందువల్లనే అమె ఏగు వదిలేసి ప్రవరుడి కర్దంగా ఏచ్చి విరిచింది.

అమె అప్పరన అయికూడా మనుజు సహజమైన రైంగిక వాంఛతో రానడం గమనించి, ప్రవరుడు ముందుగానే వలకరింపక తప్పిందికాదు. ప్రవరు డామె

నెలా వలకరించాడో మమచరిత్ర చదివిన వారి కందరికీ సుపరిచితమే.²⁹

తమకు ఇంటికిపోయే దారి చూపించ మన్నాడు ప్రవరుడు. అమె అతని వాదనీ గాదనీ ఏనే స్థితిలో లేదు. అమె వేళాకోళగా మాటాడింది వత్సరూ. అమె మాటాడిన మాటలు “వర్మగర్భంగా” ఉన్నాయని కవి వెంటనే కలుగజేసుకుని వ్యాఖ్యానించాడు.

ఇక్కడనుంచి ఇందుమించు ఆశ్వాసం పూర్తి అయ్యేదాకా కూడా ప్రవరుడికి పరూధినికీ సంభాషణే సాగుతుంది. దీన్ని వేరొక వ్యాసంలో పరిశీలించడమే మంచి దమకుంటాము.

— అధ్యయన సూచికలు —

1. మనుచరిత్రలో ప్రబంధపథ చిత్రా లకూ, భావచిత్రాలకూ సన్నిహిత సంబంధం గల పద్యాలు కొన్ని సుప్రసిద్ధాలు. అటు జనికాంచె అనే పద్యం అలాంటిదే. హిమాలయం జమ్మనూ రంగుల్లో చిత్రించి మన ముందుంచితే కలిగే ఆశ్చర్యం ఈ పద్యంలో ఉంది. తరంగాలను మృదంగా అనడం, వాయూగాల సాట్వాంగున అనడం ఇందులో ఒక బొమ్మ. అబొమ్మకు తగిన రంగులు ఆ పదాని కూర్పుతోనే కనిపిస్తాయి. చూ. 3వ పద్యం.

2. బహుళకానికి mythological గా ఒక ప్రసిద్ధి ఉంది. నరసారాయణు లిదివరలో సంచరించాడు. చూ. “నర సారాయణ చరితాంబుయకాద్వయ భద్ర చిహ్న ముద్రిత బదరీశుమండ మండ లాంతర సరణి”లో ప్రవరుడు నడిచాడు. పద్యం 5.

3. పెద్దన ప్రవరుడి యాత్రను (travelogue) వివరించడంలో విశేషాలు

నెక్కువగా వాడి. మనలో చరిత్రత్వం కలిగిస్తాడు. ఆ చరిత్రత్వం కలిగించడంలో భావానికి తగిన శబ్దాల నెన్నుతని. ఆ శబ్దావ్యూహా ప్రతిఘటనలు సృష్టిస్తాడు. ఇందుకు నిదర్శనం చూడండి: ఉల్లూ దలకాజల కణ పల్లవిక కదంబ ముద్ర పరిమళహారీ హల్లోహల మదబంధర మల్లధ్వనులు” గల గాలులు వీనాయి అనడం. 6వ పద్యం.

4. ఈ జంతువుల నివాసానికి తగిన పరిసరాలున్నాయి. ఆ కొండమీద, అరుణాస్పదంలోనే ఉండిఉంటే ఈజాంతర విజ్ఞానం (knowledge of Zoology) అతనికి కలిగే అవకాశం లేదు. ప్రవరుడు మంచిభావుడు అని చెప్పడం పెద్దన ఉద్దేశంలా కనిపిస్తుంది. దీనిలో నితర్కనం ఈ సీసంలో ఉంది. భల్లూ కాలు మధుకోశాలను చీల్చుతున్నాయి లేనకోసం. అందుగల్గ లేనటిగలు చెల్లా చెదరవుతున్నాయి. మంచి ఎండ కాస్తున్న ఆ సమయంలో ఆ కొండ నేలమీద కనిపించిన దృశ్యం చాలు ఈ భావుకతా నిరూపణ. ప్రబల భల్లూక నఖిరల్ల భయభ ముధన శిథిల మధుకోశ విసరవిశిర్ల ముఖీ కాంతరదంతు. రిభాతమున పుడమి తిళి తిండుక న్యామంగా కనిపించింది. ఇటీ ఆ దృశ్యం. నువ్వులూ విశ్వుమూ కలిపి నేలమీద చల్లితే కలుపు తెలుపు (Black & White) గల నీడ కని పిస్తుంది. ఆ వెలుగునీడక దృశ్యాన్ని ఆ విధంగా చెప్పడం అపూర్వం. చూ. 7వ పద్యం.

5. గిరికటకతట నిరంతర తరుగజూన గుహావిహార తత్పరమతియై. 3వ పద్యంలో.

6. ఒక ప్రాంతానికి వెళ్ళే ముందు ఆ ప్రాంత చరిత్ర తెలుసుకోవడా వదిలే, మన యాత్ర నిష్ఫలమవుతుంది. మన పురాణాలు ప్రవరుడికి యాత్రం

Tourist guides లాగా ఉపయోగించాయి.

7. 'నిడుద పెన్నెటిగుంపు జడగట్ట సగరు మమ్మనుమండు తపము గొనిన చోటు' ఇలాంటి చోటుల గుర్తులతోనే ఈ సీసమంతా నడుస్తుంది. చూడండి 9వ పద్యం.

8. ప్రశంసకాలం వచ్చినప్పుడల్లా భూగోళం అన్నిటా బూడిదై పోతుంది. మరి మళ్ళీ భూమి ఎలా ఏర్పడుతుంది? ఈ హిమగిరి చల్లదనానికి ఆ బూడిద అంతా మట్టిమద్దగా తయారయి, వచ్చతనానికి అటపట్టవైతూ ఉంటుందని హిమగిరి లేక పోలే భూగోళం తిరిగి ఆవిర్భవించడనీ అతని ఊహ. ఈ భావాన్ని భూగర్భ శాస్త్ర (Geology) దృష్ట్యా పరిశీలించాలి నిజానికి. చూ : విలయకృతాను కీలముల వేడిమిఁ బోడిమి మాలి... అనే చంపకమాల.

9. ఏమిటా లాభాలు? చూడండి : "పసుపునిగ్గులు దేలు పాపజన్మిద మొప్పు ప్రమతాధిపతి యింటి పట్టెరింగ" అనే సీసం. శివుడు గృహస్థుడు కావడం, ఇంద్రుడు శచికీ ఈత నేర్పడం, భూదేవి ఓషధుల్ని కొండల కివ్వడం, మేనక రత్నాభరణాలు ధరించడం, దేవతలకు విందులు దొరకడం ఈ హిమగిరి ఉండటంవల్లనే. ఇక్కడ మరిచిపోలేని శబ్ద విన్యాసం— "పంపరివిధంపు జన్నంపు పరికరంపు సాంపుసంపద నిఖిల నిలింప 'గభయ'ు నప్పటప్పటికిని జిహ్వత్రుప్పు డల్ల నామెతలెరింగ నీరుమరాద్రి కతన".

10. భావనాతరంగా పెద్దన మధ్యాహ్నా నూచనకు వాడిన నవ్యకల్పన మనల్ని ఎంతో ఆకర్షిస్తుంది, ఆ భావచిత్రాన్ని పెద్దన ప్రవరుడిచేతనే అనిపిస్తాడు. గడియారాలు లేని ఆ సమయంలో కా

నూచిక ప్రకృతే. చూడండి ఆ భావ చిత్రం : "నలిలీబాంధవ భానుత ప్రరవి కాంతస్యంది నీహార కందళ చూత్కార పరంపరల్ పయిపయిన్ మధ్యాహ్నయాన్ చెల్వెడిన్" (18వ పద్యం).

11. ప్రవరుడి ప్రాపంచిక దృక్పథాన్ని తెలుసుకోవడాని కిక్కడ ఆధారం కనిపిస్తుంది— "దైవకృతమున కిల నసాధ్యంబుగలదె?" అనే మాటలో. అంతేకాదు అతనిప్పుడు విచారిస్తూ "హ! నన్నిట్లు దైవంబు తెచ్చితే ఈ ఘోరవన ప్రదేశమునకున్ సిద్ధాపదేశంబునన్" అని కూడా అంటాడు. 14వ పద్యం.

12. ప్రవరుడి దైన్యానికి, పశ్చాత్తాపానికి 15వ పద్యం నిదర్శనం.

13. అసలు ఆర్యావర్తంలో తన పట్టణానికి దగ్గరగా చూడదగిన ప్రదేశాలేమీ లేవా? వాటిని వదిలేసి ఇంత దూరం రావడం దేనికి? మాయాసగరం ఉంది. ద్వారకానగర ముంది. అవంతి ఉంది. కాశి ఉంది. కురుక్షేత్ర ముంది. గయ ఉంది. ప్రయాగ ఉంది. ఇవన్నీ నిత్య తైరితులతో కలకలలాడుతూ ఉంటాయి. వాటిని చూడలేదు ప్రవరు డింతకాలం. వాటిని వదిలేసి దూరపుకొండల కొచ్చాడు. ఈ విషయంలో తనను తాను నిందించుకున్నాడు ప్రవరుడు. 'బుద్ధిజాన్య జనితోనాది'గా తనని తాను చిత్రించుకుని ఈ శ్రోతియు లింతే అని సాధారణీకరించుకున్నాడు. 16వ పద్యం.

14. ఈ క్రింది సంగతులు వెల్లడవుతాయి ఈ అంతరంగమధనంవల్ల. (1) తాను త్వరగా ఇంటికి రాకపోలేనే, తండ్రి కంగారుపడటం (2) సాయంకాల మయ్యాకా అరెడ్డి తల్లి యింట్లోంచి లైటికి వెళ్ళనివ్వకపోవడం. (3) భార్య చాలా అనుకూలంగా ఉండి తన అడుగు వాడల్లోనే నడవడు. (4) సహాయకు

లుగా శిష్యులెల్లకన్నదూ ఉండటం. (5) అతిథి సంతర్పణాల అలవాటు.

15. గంధర్వ యక్షగాన ఘూర్ణితమైన ఆ గాన ఆకారప్రకారా లిలా ఉంటాయి. (1) అక్కడ చల్లగా ఉంటుంది. (2) గంగానది దాని ప్రక్కనుంచే ప్రవహిస్తోంది. (3) ఆ లోయ అంతా ఒక ఇసుక ప్రదేశం. అక్కడన్నో చెట్లూ ఆ చెట్ల నిండా ఎన్నో పక్షులు ఏదైనా ఒక ప్రదేశాన్ని ఎంత చక్కగా పెద్దన వర్ణించగలడో చూడటాని కిదో నమూనా పద్యం.

16. నికట మహీధరాగ్ర తటనిర్గత నిర్ఘోషధార (బాసి... అనే పద్యం 21.

17. ఈ వర్ణన పెద్దన గారి కాలంలోని (Horticulture) (ఉద్యానం పోషణ) ను నూచిస్తుంది. చెంగలువ కేవలం, మావులు, క్రోవులు, విందర గ్రావా కల్పితకాయమాన జటిల ద్రాక్ష గుళుచ్చాలూ పూవుదీవెలు ఇవన్నీ ఒక భవనం చుట్టూ ఉండటం అద్భుతం.

18. ప్రథమాశ్వాసంలోని ప్రథమ పద్యం 'వరణాద్వీపనతీ తటాంచలమునన్' అనేది చదవం దొకసారి.

19. మనుచరిత్రలో మరిచిపోలేని పద్యాల్లో ఈ కందం ఒకటి. మృగమద సారథ విధివ ద్విసుణిత ఘనసారసాండ్ర వీటీగంధ స్థగితీతర పరిమళమై మనుక పాలుపు దెబుపు నొక్క మారుత మొల సెన్ 24వ పద్యం. విజయనగర రాజుల కాలంలోని తాంబూలచర్వణమే దీనికి ప్రేరణమయి ఉంటుంది.

20 ఈ అందగల్గే కథకుడు ఎలా వర్ణిస్తాడంటే ఒక పురుషుడు ఒక స్త్రీని చూడగానే ఏమీ అవయవాల ఆకర్షణ తప్పనిసరిగా వాటికి పరిమితంగా వర్ణిస్తాడు. కథకుడు పురుషుడు కనుక పురుష

స్వప్నంలోనే ఈ వర్ణనలు చూడాలి. మేని రంగు, కనుబీరు, జాతురంగు, ముఖాకారమూ అవయవ సౌష్ఠ్యమూ మాస్తాడు పురుషుడు. 'విద్యుత్తా విశ్రాంత కల' పుత్రేయ, శంకరీక చివరకు చంద్రాస్య చక్ర గునిక. సత్యాభిన్' అని విక. ప్రశంసలో వర్ణింపబడిందామె.

21. వీణ వాయిదా అమె భంగిమనీ ఆహార్యాన్ని పెద్దన చాలా అండంగా వర్ణించాడు. ఇక్కడ మనం తాత్పర్యం చెప్పుకుని ఆనందించలేక అందమంది పెద్దన రచనలో. 'తరనికంబాభోగ భవకాంతుకములోని యంగదట్టత్ర కాచి రంగువలన కళికాంతమణిపీఠి' ఎర్రబడు తున్న దృశ్యమది. ఈ పద్యాన్ని విశ్లేషిస్తే అమె తెల్లనిచీర కట్టికనీ చంద్ర కాంత కళావేదికమీద కూచుని ఉందనీ వీణ మీటుతూ గీతప్రబంధాలను వలికిస్తూ ఉండనీ చేతులతో రత్నకంకణాలున్నాయనీ కృతార్థకచిత్రం గోచరిస్తుంది. కవిని చిత్రకారుడికన్నా పెద్దాయితో నిలిపే పద్య మిది. (27వ పద్యం చూడండి)

22. ఈ మార్పుల్ని పెద్దన చతురోక్తులు పట్టుకున్న రీతి చూడండి. 'నయనాంబుజమూర్ వికసింతు కాంతి వెల్లుబ్బి కసింకల్ వికసితోర్వల వంతుల గ్రుమ్మరింకగా' ఈ భావచిత్రం అద్భుతమయింది. కళ్ళు పద్మాదే. కానీ కంటిలోని నల్లనిగ్రుడ్డు విచ్చిన కలువపువ్వుల్ని గ్రుమ్మిస్తున్నాయంటే ఈ 'పరిణామాంశకారిం' మనోజ్ఞతరం.

23. అమె నడక చలన సౌందర్యానికి (Dynamic beauty) ప్రతీకగా విమర్శకు లిడియరే గుర్తించారు. అమె తొంగిచూడటంలోని అంశం 'విలోకన ప్రభావితకం' తదియ పదవి కల కాంబుధి వెల్లిగొల్పుచుక' అనడంలో ఉంది. చూ. 29వ పద్యం. ఆ తరవాతి

పద్యంలోనూ దీనికి కొనసాగింపే 'వియ్యారంబునన్ శంధికన్ దళుకన్ కాచె తాంగి భోమరు ప్రఫుల్ల సేత్ర వద్యంబు లన్'... అంటూ అమె వర్ణనలో తరణామృతంను కలిపి పద్యండాకా వర్ణించుకుంటూ పోతాడు పెద్దన. శృంగారం రసరాజంగా నమ్మిన ఆ యాగంలో ఇంతవర్ణన తప్పని సరి అయివుంటుంది. అంతేకాక వరూధుని భవిష్యత్కథకు కూడా ఈ వర్ణన దోహదం చేస్తుంది.

24. ఈ ఘట్టంలో పెద్దన చూపిన ఊహాకావ్యర్యంలో మనం విస్మయింపలేని అంశాలున్నాయి. అమెకు కలిగిన పులకంను 'అవిచ్ఛిన్న మిశాంక - అనంత నూచక ధూను - అంతరాలంగా ఉత్ప్రేక్షించాడు. అమె యితర్ని చూడటంలో ఆ కళ్ళు ముఖాన్ని ఎక్కడ మించి పోతాయో అన్న సందేహంతో మన్మథుడు చేసిన కాసనాన్ని గుడిచి చదివి ఆనందించవలసిందే. భ్రమరకీట న్యాయం గా అమె మనిషిని ప్రేమించి మనిషిగా మారినది చెప్పడంలోనే పెద్దన మానవతాభిమానం స్పష్టమయిపోతోంది. అలాంటి పరిణామం (evolution) పొందిన తరవాతే, అమె మనిషిలాగా భావించడం మొదలెడుతుంది.

25. 'ఏలనిబరలుగా మయన్ డక్క గొనంగరాదె యకటా నను వీడు పర గ్రహించినన్' అనుకుంటుందోదా అమె.

26. కళ్ళు, భుజాలు, వక్షం, పొడూలు అమె శాకర్షించాయి. వరూధుని భావ మేరాలుగా చిత్రించా డిక్కడ పెద్దన గారు. అమె చేత చెప్పించిన ఆ వర్ణన అంతా ఉత్ప్రేక్షణమయింది. 'నేరలేటి యశుల్ తెచ్చి నీరకాత్తు పొడువట్టిక రాపాడి చల్లి మెదిలి పడమ నుధునిడి చేసినో పట్టాపుడు వీని గానన్న గలదె

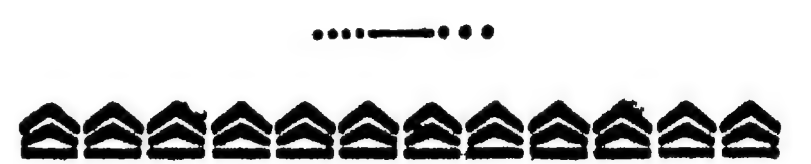
ఈ మేనికారితో అన్ని ఉక్తి కృత్రిమ గమనంపడగింది.

27. చూ. 37వ పద్యం.

28. 'నినకేతన ధనుర్జాతు క నారాచ దుర్దన సమ్మార్పిత మయిందన డంలో ఎంతో విశేషన ఉంది. కామోనికీ మూలం మనస్సు. దానికి కళ్ళు కిటికీ వంటివి. ఆ కేతల నింతమనండు వద్యాల్లో (ముఖ్యంగా కిటికీ పద్యం చూడండి) పెద్దన వర్ణించి ఉన్నాడు.

29. ఎవ్వరెవ్వ భీతనారితోనూ అని అమాయకంగా పరిశీలించాడు ప్రవరుణ. ఇది పెద్దనగారి చతురతే. ఈ పద్యం లోనూ తర్వాతి పద్యాల్లోనూ ఎన్నో శృంగార స్వరసాన్నిధ్యం తెలుసువారు ఎన్నాళ్ళనుంచో చెప్పుకుంటూనే ఉన్నాడు. ఈ న్యాయం కంటేందరుకూడా.

డా॥ మిరియాల రామకృష్ణ,
25-6-53/3,
రాజమండ్రి-5.

గత 40 సంవత్సరాలుగా తెలుగు, హిందీ గై డలలో ఉత్తమమైనవిగా ప్రసిద్ధికెక్కిన "ప్లైమ్ పండిట్స్" గైడ్స్ చదవండి! చదివించండి!!

B. V. & CO.,
6-4-24, Tyagaraja Nagar,
RAJAHMUNDRY-588 101.
Phone No. 73542

యువతీ శతకం (ఓ “కలం ‘కన్నె’ చూపు”)

— శ్రీ పి. మోహన్, ఎం.ఎ., ఎం. ఎడ్.,

అలనాటి ‘కుమారీశతకం’ అమ్మాయిలకు సుద్దులు చెప్పింది. మరి నేటి శ్రీమతి (కుంభన) అండాల్ గారు యువకులకు బుద్ధులు చెప్పారు తమ “యువతీ శతకంలో.

ప్రబంధపతనం, కవితావ్యాసంగం, సంగీత సాహిత్యగోష్ఠి, అనుకవిత్వం, ఆధ్యాత్మిక చింతన, అభిరుచులుగాగల శ్రీమతి అండాల్ గారు బి. ఓ. ఎల్. (తెలుగు) సాహిత్యభూషణ్ (హిందీ) చేసి ‘మాటమ్మ’కు మద్దుబిడ్డగా భాసిస్తున్నారు. పతిత పావనస్తోత్రావళి, మానస ప్రబోధం, శ్రీమద్రామాయణ శతకం, శ్రీవిష్ణుశతకం, విరహ గోపికం, నా కవిత్యం (ఖండకావ్యం), భక్తి భజనమాల (గేయ సంపుటి), సరస వివోదినీ 1, 2, 3, 4 భాగాలు రచించి యిప్పడీ ‘యువతీ శతకాన్ని’ వెలుగులోనికి తెచ్చారు.

నాల్గవయేటనే కవనానిశి శ్రీకారం చుట్టిన యీ కవయిత్రికి పద్యరచన పెన్నతో పెట్టిన విద్య. నర్సంపేట (వరం గల్జిల్లా) సాహితీ ‘మిత్ర’ మండలి వారి ప్రచురణగా వెల్లొందిన యీ యువతీ శతకంలో ప్రాచీన అర్వాచీన భావాలు కోమలంగా చోటుచేసికొన్నవి. “పరమ కిరారకులైన పతుల చేతులలో చిక్కి నిండు ప్రాణాల్నించిన యువకుల ఆత్మ కాంతికి అంకితమైన యీ శతకంలో సంప్రదాయపు భావాలు అభ్యుదయపు భావాలకన్న మిన్నగా చోటుచేసికొన్నాయంటే, శ్రీమతి అండాల్ గారికి సామ్రదాయాత్మకమైన గల మోక్షాకోట్టాద్భుట్లు కనిపిస్తుంది.

భావరాగశ్రేణి గీర్వాణి వాణిని, లంబోదరుని, త్రిమూర్తుల్ని వారి సామే నులనూ ప్రార్థనచేసిన మీదట యువతీ శతకానికి ఓంకారం చుట్టారు. శ్రీమతీ సహజకవయిత్రి అండాల్ గారు ‘శాం’ సమరసంతో ‘సిరి’కి తన నురము నిచ్చెననీ, బ్రహ్మదేవుడు పుక్కిలి వాణికి నొసగెననీ, శివుడు అర్ధశరీరాన్ని పార్వతికొసగెననీ, అదేవిధంగా ‘అరాంగి’ నామసార్థకం చేస్తూ పురుషుడు స్త్రీలకు గౌరవస్థానాన్ని వ్యాపని ధ్వనింపజేసాడు చట్కర్క యుక్తా’గా మెలగాలని యువకులకు ‘ధన్యపత్ని’ అవతారాలను మరల చెప్పారు. ఆధునిక యువకుల కిదెంత వలనూ సాధ్యమో (?) స్త్రీ ప్రకృతి, శక్తి, జగము’ నిజమే! సత్యభామలా వీర పత్ని కావాలట! వీరమౌళి కావాలట! బాగుంది నుద్దుల వలనూ.

ఒక విషయం! రాముడెక్కడుంటే ఆయోధ్య అటనే అడవైనా సీతకు. మరి సమాన హక్కులతో ఉద్యోగాలు చేస్తున్న స్త్రీలకు యిది పాటించటం సాధ్యమా? ఇల్లాలు కల్పవల్లి! గృహ లక్ష్మి! తిరువే! అత్తమామల సేవ చేయాలట. ఆచరణ సాధ్యమా? ఉద్యోగానికి వెళ్లి వచ్చేసరికి ఉన్నాయమనే ఆడప్రాణం యింకా అర్థమామల కట్లా సేవ చేయగలదండీ! మాటలు చెప్పటానికి చేసి చూపటానికి అంతరమెంత? ఉదాహరణకు ఒక ఉపాధ్యాయుని ఉన్నారనుకోండి! అష్టవధానం చేశాల్సిందేనా? అత్తమామలకు సేవలు చేస్తూ కూర్చుంటే దేశభవిష్యత్తేంకాను? చెప్పాచ్చే దేం

టంటే ఆధునిక యుగంలో యువతీకిగల బాధ్యతలు మారాయి. యువతీకి ఒకంత స్వేచ్ఛ, కాంతి లభింపజేసే నుద్దులు సహకరిస్తాయి. కాని అలనాటి నూత్నమారే విలువల్లో నిలవటం కష్టంకదా! ఒక స్త్రీగా పాటిస్తూ కష్టసుఖాలను గుర్తించి, యువకుల్లో దైర్యావృత్తాన్ని పోసి, ఆత్మసైర్యాన్ని పెంచి దేశనిర్మాణంలో భాగస్వామ్యం పొందించే విధంగా నుద్దులు నూరిపోయటం సమంజసమేమో గదా! ‘నీడవోలే’ పతి వెంట తిరిగే రోజులూ యివి! ‘బాస్’కు నీడలా ఉండాలి. బానిసలా కావాలి! దైర్యంగా నిత్యనైమిత్తిక భర్తాల్ని నిర్వర్తిస్తూనే భర్త అనురాగానికి పాత్రురాలు కావలసిన ‘కత్తిమీద సాము’ రోజులూచ్చాయి స్త్రీలకు. పతి దైవం! పతి మోక్షం! అనే కన్న పతి ‘నెయ్యం’, పతి ‘సమఉజ్జీ’ అనుకోవటం ఆత్మీయత పెరుగుతుంది కదా! ‘కలిమిని లేమిని’ (30 పద్యం) వంటి పద్యాలు అన్ని కాలాలకూ సరి పడేవి! ‘త్రైలోక్య సుఖం’వంటి అవాస్తవిక మానవాతీత భావాలకన్న ‘ఉన్న నేలపైన అన్ని సుఖాలూ’ అంటే బాగుం దేదేమో కదా!

‘నీర కీరం’, ‘తావై పూవై’ బాగున్నాయి. ‘మమతల గని’ ప్రయోగం బాగుంది. మగడు మందహాస లలితుడు, మధుర వచోదక్షుడు అయితే మరి కావలసిందేమింది? ధోర్ద్రులు మెండుగా, ధీరలలితులు కొద్దిగా గల ‘మగలోకం’లో నేను ధోర్ధాత్తులు, ధీరకాంతులు కనుపొతున్నారకదా! ‘భార్యను హింసించిన వారికి నరకం’ బాగుంది. భర్తను హింసించినవారికి? మగమూలమట మంచి బుద్ధులు చెప్పిన శ్రీమతి అండాల్ గారు అడవిమాధుల ఆరిళ్ళను సరిగా అద్దంపట్టలేదేమో అనిపిస్తుంది. పతులు పరవారి హితులైతే, దుష్టులై నుర్మారులైతే

భార్యను కొట్టేవారైతే, తప్పు తెలిసికొలేనివారైతే అటువంటివారిపట్ల 'సతి' ఏవిధంగా మతగాలో ఏ మెలకువతో తనవైపు తిప్పుకోవాలో, ఏరకంగా 'మృగావో' చెయ్యాలో చెప్తే ఎక్కువ లాభం ఉండేది. అంతేకాని మగవారిట్టి దుర్మార్గులు అని చెప్పి కూర్చుంటే దాని వలన, ఆ పద్యాలవలన స్త్రీ సామాజిక ప్రయోజనం ఎంతవరకూ చేకూరుతుంది?

ఒత్తిడి చేయును, వరకట్నము లేలేదని, తెచ్చెదవా లే పైకము (70, 71, 72) పద్యాల్లో అల్లుళ్ళ అహంకారం కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. మజన నిరసనము నెగటివ్ అప్రోచ్, సుజన ప్రశంస పోజిటివ్ అప్రోచ్. త్రాగు బోతు, కూరాత్ముడు, పిల్లల్ని కొట్టేవాడు. వీళ్లను లెప్పికొట్టడంకావాలి యువకులకు.

కాలికి తొడిగిన చెప్పు, క్రుక్కిన పేను, అబల, అడది గాడిద-తెలుగుదనం కమ్మగా ఉంది. అయితే పురుషులు చదివినప్పుడు 'ఓహో! యిలా తిట్టాలా!' అని నేర్చినట్లుగా ఉంది. "స్త్రీ యని పురుషుండనియెడు పాయలు నాకారమునకే పరమాత్ముడు నా స్థాయిని హృదయస్థంబగు కాయంబును తెలియలేరు ఖలులయి" పద్యం ఆధ్యాత్మిక కాసనంతో ఘుమ ఘుమ లాడుతోంది. 'స్త్రీ శక్తి, సిరి, యము, వాణి' నిజమే! సిరికీ, ఉమకూ సవతులున్నారు. తమ భర్తల బహు భార్యత్వాన్ని ఒప్పుకున్నారు. వారు యువకుల కాదగ్గమా?

ఇందిర, రుద్రమ, ఝాన్సీ, రజియా అను ఉటంకించడం అంతకన్న మేలు కదా! మర్సీ సావిత్రి, సీత, ద్రౌపది, అనసూయ పేర్లెత్తి యువకులను కష్టాల పాలు చేయటం భావ్యమా శ్రీమతి ఆండాళ్ గారూ! 110 వ పద్యంలో చివరగా ధీరలగుచు ముందడుగు వేయ

మన్నాడు-వెల్డన్. మర్సీ 112వ పద్యంలో 'నిరాళ' చోటుచేసికొంది. సంఘంలో దినదినం మార్పులురావాలనటం బాగుంది,

యువతీ కతకాన్ని చదివినా, విన్నా దోషాలు పోతాయనటం సహజంగా లేదు. కాని యువతీ మంగళాన్ని కోరి చెప్పిన చివరిపద్యంలో శ్రీమతి ఆండాళ్ గారి ఆకావాదం వ్యక్తమైంది.

ఒక విషయం చెప్పక తప్పదు. శ్రీమతి ఆండాళ్ గారు ధారాశుద్ధిగల కవయిత్రి అని. ఆ విషయాన్ని 'రసబ్రహ్మ' అను ములవాడూ, అష్టావధాని డా॥ కిషన్ రావు గారూ. కాత్యాయినీ విద్యపే గారూ. ప్రొ॥ కోవెలవారూ ధృవీకరించారు. 'అలి' గారు 'వరచులూ' పుస్తకాన్ని ప్రచురించారు. అయితే, నేటి రచయి(త్రి)తల్లో కనిపిస్తున్న జేటంటే సమాజగత రుగ్మతల్ని ఎత్తిచూపటం-కాని పరిష్కారమార్గాలు యుగావసరాలకు అనువుగా తెల్పటంలేదు. ఇక్కడ శ్రీమతి ఆండాళ్ గారు 'యువతీకతకం' లో మూడొంతులు 'మగవారి దుష్టవర్తన' గూర్చి గుచ్చి చెప్పారేకాని యువకుల ప్రవర్తనా నియమాలలో సంప్రదాయ బద్ధమైన ఉదాహరణలు, పద్ధతులు ఆధునిక మహిళకు ఎంతవరకూ ఉపకరిస్తాయో సరిగా ఆలోచించినట్లు లేదు.

మగమహారాయుళ్ళ దుశ్చేష్టలు వర్ణించటంవలన యువకుల్లో 'లేని భయాలు' మరిన్ని తీరెత్తుతాయే తప్ప, అటువంటి గడ్డుపరిస్థితుల్లో ఏవిధంగా ప్రవర్తించి సంసారాన్ని తీర్చిదిద్దుకోవాలో సరియైన నూచనలు యివ్వలేకపోయారు. కారణం కవయిత్రి వ్రాసిన వంకంజో పుట్టాడు. సంప్రదాయాల పరిధిలో పెరిగారు. వారి కాలానికి అనుగుణంగా పద్యాలల్లారు. ఆధునిక యువతీలోకం యీ పద్యాలను

ఎంతవరకూ ఆమోదింపగలరో ఊహించి యుండరు.

యువకులారా! కోజాలు మారాయి; జీవనవిధానం మారింది. సమాన హక్కులు వచ్చాయి! సాటి స్త్రీకి అన్యాయం జరుగుతున్నప్పుడు మనం కలిసికట్టుగా ఎదిరించాలి! కట్నాలకు కారణం కొంత వరకూ స్త్రీలోకమే నని తెలియదా! కొడుక్కొకటి, కూతురుకొకటి రూల్సు వల్లించే స్త్రీలను నిరసిద్ధాం! కట్నాల అమ్మడు పకువులైన అల్లుళ్ళకు బలి కాకుండా, వీలువెంబడి ప్రేమవివాహాలను వలమతాంతర వివాహాలను ప్రోత్సహిద్దాం. కట్నాల పెళ్ళిళ్ళను బహిష్కరిద్దాం. త్రాగుబోతు, తిరుగుబోతు, వేశ్యా లోలులైన భర్తలను కలిసికట్టుగా చల్లగా ఎదిరిద్దాం!" వంటి సామాజిక ప్రయోజనం గల నూత్న యువతీకతకంలో చోటుచేసికొంటే యికా బాగుండేది.

శ్రీమతి ఆండాళ్ గారి 'కవిత'కు హేట్స్! కాని భావాలతో ఆధునిక యువకులు ఎంతవరకూ ఏకీభవిస్తారు? స్త్రీలోకమే జవాబివ్వాలి! ఈ కలం కేవలం 'మగ బుద్ధి'తోగాక; 'కోమలమైన కోమలి యెడ'తో చేస్తున్న ఒక నూచన మాత్రం! శ్రీమతి ఆండాళ్ గారు "అదర్బ భర్మపత్నికీ" ప్రతినిధిగా కన్న సగటు యువతీ ప్రతీకగా పద్యాలు వ్రాసే మాటుంటే మరిన్ని ఘననూత్నాలు వెల్వడే వని నమ్మవచ్చు! ఏమైనా ఈ 'ప్రయత్నం' గొప్పది.

కవయిత్రి 'కలం' గొప్పది. లోనగల 'కలకలం' గొప్పది. యువతినీ ఆకాశ మార్గంనుండి చూమార్గానికి దివి, కని పించని దేవతల ఆదర్శాలు వర్ణించక, సహజస్థితికి తగ్గట్టు పరిసరానుగుణ్యతా తరువాయి 12వ పేజీలో

✽ పాత్రచిత్రణ ✽

—శ్రీ విందాపు మన్మథరావు, ఎం.ఎ., ఎం.ఎల్..

కవిత్రయహృత్ సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేయ గలిగిన సర్వసమర్థుడు. అనగా ప్రతిభ కలవాడు. ప్రతిభా మూలకము కావ్యనిర్మాణము. అందువలననే “కావ్యంతు జాయతే జాతుకస్య చిత్ ప్రతిభావతః”¹ అనగా కావ్యనిర్మాణము ప్రతిభావరకు యగు నొకానొకనికి మాత్రమే సాధ్యము అని.

“కత్తిర్నిశ్చయతా తోకకామ్ర కావ్యాద్య
వేక్షణాత్
కావ్యజ్ఞ రక్షయోభాస్య ఇతిహేతుస్త
దుదృపే”²

అని మమ్మటభట్టు కావ్యప్రకాశమున కవిత్వరంగమున కత్తికే అనగా ప్రతిభ కే పెద్ద పీటను వేసేయున్నారు. రాజ శేఖరుడు, వాగ్మటుడు, జగన్నాథపండిత రాయలు ఇత్యాది ఆంధ్రకారికులు గూడ ప్రతిభకే అగ్రతాంబూరి మిచ్చియుండిరి.

ప్రతిభ మన నిత్యజీవితమున అన్నింటను గోచరించుచుండును. మాటలాడుట మొదలుకొని పాట పాడుట వరకు చివరకు తిండి తినుటలోకూడ ప్రతిభ వ్యక్తము కాగలదు. కొంతమందితో మాటలాడునపుడు కాలాతీతమయినను అతి ముఖ్యములయిన వసులు చెడిపోయినను, అతడు సంభాషణలు చాలించి రేడియోయివ్వకుండు సహితము మణికొంత పేపు మాట్లాడిన బాగుండునది యవిసిం

చును. ఈ పాత్ర ప్రతిభదే వని చెప్పవచ్చును.

ఈ విధమైన సాధారణ విషయములను విడచి సంగీత సాహిత్య శిల్ప చిత్రలేఖనాది లలితకళలను ప్రదర్శించునపు డీ ప్రతిభయొక్క పాత్ర ఎంతో వికాస విస్తారమునకు పాల్పడును. అందున సమస్త లలితకళా ప్రపంచమునకు ఏదో విధముగా విషయ సామగ్రి నందించు కవిత్వము విషయమున దీని స్థానము అమోఘము, అద్వితీయమని చెప్పవచ్చును.

కవి సృష్టికి ప్రతిబింబప్రాయమైన యాక్షరజగత్తును నిర్మింపగలడు. అందులకు ఒక ఇతివృత్తము, ఆ ఇతివృత్తమున నడుపుటకు కొన్ని పాత్రలు, పాత్రలకు తగిన సన్నివేశములు, సంభాషణలు ఇత్యాది విషయములు లభించవలెను. అనగా పాత్రల ముఖముగనే ఇతివృత్తము ప్రవహించును. కావున పాత్రచిత్రణమున చూప బాతుర్యమును బట్టియే కవియొక్క ఉన్నతస్థితి నిర్ణీతము కాగలదు.

పాత్ర అనగా గొప్ప అవి అర్థము. ఇది ఏదైనా పదార్థమునకు స్థితిని ఒక రూపమును కలుగజేయుటకు అధారమైనది. భారతీయ ఆదర్శ దృశ్యకర్మములను బట్టి సర్వసాహిత్యముగూడ రసప్రధాన

మైనది. ‘రసము’ ద్రవవాచక శబ్దము. కనుక ద్రవవాచక శబ్దమైన రసమునకు ఒక స్థితిని, ఆకారమును కలిగించునది పాత్ర. రసము అదేయము. పాత్ర ఆధారము. పాత్ర అనుభూతి ద్యోతకమైనది. రసము అనుభూతి వాచక శబ్దము. సాహిత్యమున అనుభూతికి మిక్కిలి ప్రాధాన్యము కలదు. అందులకే ఏ కవికిగాని రసయితకుగాని ఇతర దృష్టు బిడ్డిలటి కంటే రసదృష్టియే ముఖ్యమైనది.

సహృదయ పాఠకునకు స్మరణ మాత్రమున మనశ్చక్షువు ముందు సాక్షాత్కరించునట్టి చిరస్మరణీయమైన ఒక సజీవపాత్ర విర్మాణమునైనా చేయగలిగినవాడే ఆ కవి సృష్టికి శతకాత సమగ్ర

1. సాహిత్య దర్శనము - క. వి. ఆర్.
నరసింహం - పుట 69. 1979.

2. కావ్యస్వరూపము-కావ్య ప్రకాశము-
మమ్మటభట్టు - పుట 186.

11వ పేజీ తరువాయి

యుత యావత్తును అందిస్తే, మరింత ప్రయోజనం కలిగియుండేదని భావిస్తూ, కవయిత్రిని అన్యధా భావించవలదని, మన్నించును అభ్యర్థిస్తున్నాను.

మాతృదేవీ! నమోస్తు!

(ప్రతులకు : శ్రీమతి ఆంధ్రా

1-560, రామాయం రోడ్, గాంధీ నగర్, నర్సంపేట-508 182, నరంగల్ జిల్లా, తెలంగాణ. 5-00.)

పి. మోహన్.

మాస్టర్, సైనిక మ్యూజిక్,

కోటకొండ-5081 214,

విజయనగరం జిల్లా.

(10)

శ్రీమద పరితాపక. బ్రహ్మశాస్త్రము కవి పట్ల అప్పుడే అన్వర్థమగును.

అలంకారికులందరు రసానందము బహునంద సబ్రహ్మచారి యని ముక్త కంఠమున అంగీకరించిరి. అందువలన రచయితగాని, కవిగాని పోషించవలసిన వివిధాంశములలో రసమువకు గలది పతాకస్థానము.

పాత్ర కుచిగా మున్నయెడల రసము రుచిగా ముందును. ఆ విధముగనే కావ్యస్థ రసముమగూడ కావ్యస్థ పాత్రములు ప్రభావితము చేయును. పాత్రచిత్రణము యొక్క ఉత్కర్షాపకర్షణలనుబట్టి రసము నకు వుష్టిగాని, నష్టిగాని ఏర్పడుచుండును. కావున కవి పాత్రచిత్రణము చేయునపుడు అదేయ ఆధారభావమును మనసునందుంచుకొనవలెను. మహాకవి యగువాడు పాత్రచిత్రణము చేయును కాని పాత్రపోషణము కాదు. పాత్ర పోషణ విషయమున పాత్రలు కవి చేతిలో కీలుబొమ్మలు. అనగా పాత్రల వ్యక్తిత్వముకంటె కవి వ్యక్తిత్వము ప్రాధాన్యము వహించగలడు. పాత్ర చిత్రణ విషయమున కథాగమనమునందలి టన్నులిన్న సన్నివేశముల కమగుణముగ చైతన్యవంతములై సముచిత సంభాషణకై లిఖి వ్యక్తములగును. అప్పుడే పాత్రలు సజీవములై కావ్య పరిధిని మించి ప్రజల హృదయముల లోనికి ఉరకలు పెట్టగలవు.

పాత్రలు ప్రధానముగా రెండు విధములు. దివ్యములు, భౌమములు. కొన్ని పాత్రలు మాత్రము దివ్యాదివ్యములై

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువును గూర్చిన

రెండు మాటలు

—డా॥ చిర్రావూరి శ్రీరామకర్క

ఈ గ్రంథము 1983 లో తెలుగు విశ్వ విద్యాలయముచే తృతీయ ముద్రణము నందినది. దీని ఆధిపత్యములో ఆరు సంపుటములుగా ప్రకటింపబడినది. ఇందు ప్రాచీన ప్రథమముద్రణకుండలి 'మనవి'. రెండవముద్రణకుండలి "తొలిపలుకు", గూడా ముద్రితమగుచు, మూడవముద్రణమునకు సంబంధించిన 'ప్రకాశక విజ్ఞప్తి' ముద్రితమైనది.

ఈ పై మూడింటిలో "మనవి" లో ఈ నిఘంటు నిర్మాణములోనివిశేషములు. అనుసరింపబడిన రీతులు - ఇందులకై శ్రమించిన పండితవరుల పేరులు, మొదలగునవి అన్నియు పేర్కొనబడినవి.

యుండును. కేవలము మానవులై పుట్టి తనదుట్టును వున్న సమాజములో సంపరించి గుణవిశిష్టతచే ఆదర్శప్రాయుడై ఉన్నతస్థితికి పొందిన వారెల్లరు మానవులు. అనగా భౌమపాత్రలు. స్వర్గ లోకమునందుండెడి ఇంద్రాదులు దివ్య పాత్రలు. తపశ్శక్తిచే భూలోక స్వర్గ లోకాదికములకు రాకపోకలు సాగింపగల నారదాది పాత్రలు దివ్యాదివ్యములు. మన కావ్యములలో ఎందరో వ్యక్తులు పరిచయము కాగలరు. ఉదా: కకట కాడుడు; వార్తాహరుడు ఇత్యాదులు. వీరందరు పాత్రలుగారు. పాపాత్మ్యమున అనుభూతికి ప్రాధాన్యము కలదని ముందుగ అనుకొంటేమి. ఏదై నా రసాను

ఇక - "తొలిపలుకు" ఆయా సంపుటముల ముద్రాక్షర కాలములు, ఏడవసంపుటమునకు అనుబంధము, దాని ముద్రణము, ద్వితీయ ముద్రణానంతరమును గుర్తించుట, సంఘనియామకము - సంఘ సభ్యులు - వారిపేరులు-వారి పి.ఛార్జను-ప్రభుత్వాంగీకారము - సంఘ నిర్ణయము ననుసరించి అచ్చుతప్పులను సవరించుట, అనుబంధ భాగములు గ్రంథములో జేర్చుట, ఆ బాధ్యత వహించినవ్యక్తులు, వారికి కృతజ్ఞతలు మొదలగునవికలవు

ఇక - 'ప్రకాశకవిజ్ఞప్తి' లో ఒక సామెత - ఒక పెద్దతనాక్కి - ఈ రెంటి మధ్యలో నాలుగు సంస్కృత పదములు

భూతికి ఆధారమైనచో అవే పాత్రలు. ఉదా : రామాదులు.

పాత్రలను పోతబోసిన బొమ్మలవలె మంచక చైతన్య చకచ్చకిత మొవర్చి పాత్రచిత్రణ విషయమున "అపారే కావ్య సంసారే కవిరేవ ప్రజాపతి" అను ఆలంకారిక వచనమును మన కావ్య కర్తలందరు సార్థకము గావించుకొనిరి.

అందాడు మహాభూతావు,
తూడి - పోస్టు,
వీరమట్టాం - వయా.
శ్రీకాకుళం జిల్లా.
పిన్ : 532 460

...—...

(అవి దేనికి సంబంధించినవో వానికిచ్చట సందర్భమేమో నాకు స్పష్టంగా తెలియదు) కోకాల ప్రయోజనం - చరిత్ర - ఈ నిఘంటు నిర్మాణంలో కారకులు - కర్తలలో సంపాదకులగు మావురు - ఈ మొదలైన నూరారుపండితులచే నిర్మింపబడుట అట్టి పండితులచే నిర్మింపబడిన ఈ నిఘంటువులోని లోపాలను అసమగ్రతలను గిడుగు వెంకట రామ మూర్తి పంతులుగారెత్తి చూపుట, తాము ఆరు సంపుటలుగా చేయుట, తమ విశ్వాసం - ప్రకటింపబడినవి.

ఇందులో ఈ ముద్రణమున బాధ్యత గ్రహించు పండితులు పేర్కొనబడలేదు. ప్రకాశకులు - తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము అని మాత్రమేగలదు గాని 'ప్రకాశక విజ్ఞప్తి'ని రచించినవారైనను అందు పేర్కొనబడకుండుట జరిగినది.

మార్పులు - చేర్పులు - కూర్పులు - జరిగినవా? జరిగితే ఎట్లు జరిగినవి? లేక జరుగలేదా? ఏల జరుగలేదు? అవసరము లేకనా? లేక తమకు ఏలుకానందున జరుగలేదా? లేక నేటికాలమున అందుకు సమర్థులు లేనందున జరుగలేదా? ఇత్యాది ప్రశ్నలకిందు సమాధానము లభింపదు.

'నూరుమంది దిగ్గంతులైన పండితులు ఆరేడు దశాబ్దాల పాటుచేసిన విశిష్ట కృషికి ఫలం ఈ నిఘంటువు' ఇది 'ప్రకాశక విజ్ఞప్తి' లోని ఒక వాక్యము. తొలి ముద్రణమున తొలి సంపుటము 1936లో ముద్రితముకాగా 5, 6, 7, సంపుటములు 1947 ప్రాంతమునకు రెండు సంపుటములు పైభాగము సిద్ధమైనను కారణాంతరములచే 1957లో ముద్రితమైనట్లు ఏడవ సంపుటముయొక్క అనుబంధము మాత్రము 1974లో ముద్రితమై అవిష్కృతమైనట్లు 'మనవి' 'తొలిపలుకు'ల వలన తెలియుచున్నది. ఏదిఏమైనను 1936 నుండి 1974 వరకు గల కాలము గణితకాస్త్ర

జాల అవసరము లేకయే 88 సంవత్సరములు మాత్రమే ఆనియు ఆరేడుదశాబ్దాల నుట సత్యము మాత్రము కాదనియు చెప్పవచ్చును. పోనీ ప్రథమ సంపుటము కొలకు జరిగిన యత్న కాలమును గూడ ఇందు చేర్చెదమన్నను, ప్రథమ ద్వితీయ సంపుట మధ్యకాలము 8 సం. 4 మాస ములైనందున ప్రథమసంపుట యత్నమునకు 4 సంవత్సరములు వేసి కలిపినను 42 సంవత్సరములే అగుచున్నవి.

ఇట్టి విషయములను ప్రకటించునపుడు వాస్తవమున కించుమించుగా గాక మరియొక రీతిలో ప్రకటించుట ఏలనో తెలియరాకున్నది. అట్లే నూరారు పండితులు అనుమాట గూడ ఈ ముద్రణ ఎడే గల తొలిముద్రణము తాలూకు 'మనవు' అను పరిశీలనగా నిఘంటు నిర్మాణమునకై (ప్రథమ ముద్రణమగునంతవరకు) శ్రమించిన పండితుల సంఖ్య 23, సంపాదకుల సంఖ్య మూడు, వెండి 26 అని గోచరించుచున్నది. రెండవ ముద్రణమున శ్రమించిన వారి సంఖ్య 7 తొలిపలుకుల క్రింద పేర్కొనబడిన కార్యదర్శుల సంఖ్య 2. మొత్తము 9. రెండుముద్రణముల పండితులను లెక్కించినను ఈ నూరారులో మూడవవంతు మాత్రమే. పై విషయములన్నియు వీరు ముద్రించిన తొలి మలి ముద్రణమున మనవి తొలి పలుకులందు గల విషయములే. ఈ నూరారువదము గ్రంథ గౌరవమును కల్పింప నుద్దేశించి వ్రాసి రనుతలంపు ఉచిత మనిపించుట లేదు. మంచి శ్రమ గౌరవహేతువగునా? విషయము పుష్టమగుచో గౌరవమునకేల భంగము వాటిల్లును?

ఇక రెండవముద్రణము నందలి 'తొలిపలుకు', ఇందు 'శ్రీ నూర్యారాయాంధ్ర' నిఘంటువు మొదటి నాలుగు సంపుటములు స్వర్ణీయమైన శ్రీ రావు

వెంకట భూమార మహీతి నూర్యారావు బహద్దరుగారి అండదండలతో సంపూర్ణ అంక సహకారముతో స్వర్ణీయ జయంతి రామయ్య పంతులుగారి పర్యవేక్షణలో సిద్ధమై 1989 సంవత్సరములో కాకినాడ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు పక్షన ప్రకటితమైనవి' అని గలదు. వాస్తవమునకు 1989 లో రెండవ సంపుటము ముద్రణమైనది. తృతీయ సంపుట ముద్రణకాలమునకు శ్రీ జయంతి వారు కీర్తిశేషులైనందున శ్రీ కాశీభట్ల సుబ్బయ్య శాస్త్రిగారు సంపాదకత్వము వహించిరి. తృతీయసంపుటము 1942 చతుర్థ సంపుటము 1944 నందున ముద్రింపబడినవి.

పై విషయములలో చాలభాగము తొలి ముద్రణమునకు సంబంధించిన 'మనవు'ల వలన తెలియుచున్నది. ఇవి తృతీయముద్రణమున గూడ ముద్రితములే.

చరిత్రలకు ప్రాధాన్యమునిచ్చి విషయ విమర్శమును ఉపసర్జనముగా గ్రహించు నేటి రోజులలో ఇట్టి లేఖనములు చరిత్రను వివాదాస్పదము చేయుట, లేక అన్యధాకరించుటకు మాత్రమే ఉపకరించును. అందునను వ్యక్తిపక్షమునగాక ప్రసిద్ధిపొందిన సంస్థల పక్షమున ఇట్టి వ్యాఖ్యలు మరికొంచెము ప్రమాణమై చూపబడవలసివచ్చును. సరే.

ప్రకృతి ననుసరించెదము. తొలి ముద్రణమున గల 'వ' అను వర్ణముగల భాగము నాకు లభింపలేదు. రెండవ మూడవ ముద్రణములు చూచితిని. ఈ గెండిటియందును గూడ 'వెనుకురు' అను వదము తరువాత 'వెన్నాడు' అనుపదము గలదు. అనగా 'వే' తరువాత త-థ-ద-ధ అను నక్షరములుగల పదములు పూర్తి గను 'న' వర్ణముగలుగువానిలో 'న్నా' వరకు గల పదములు లోపించినవి. 'వె' (హ్రస్వవక్ష్రముతో గూడినందున భ-ధ అనునవి ఉండవని భావించినను

‘వెధవ’ అను పదము వాచస్పత్యములో ఉదాహృతము) తద అనువర్తములుగల పదములు పూర్తిగాను, ‘న’ గల పదములలో ఇంచుమించు అర్థాధిక భాగము లోపించిన వన్నమాట. తృతీయమాద్రణ మున క్రమించిన పండితులు పేర్కొన బడకపోయినను, ద్వితీయమాద్రణమునగల ‘తొలిపలుకు’ ననుసరించి వాఙ్మత్యైక కొనిన పండితులు అనుబంధమును గూడ గ్రంథమున జేర్చినవారై నందున వారి దృష్టికి గూడ ఈ విషయములు రాకుండుట ఆశ్చర్యకరమైన విషయము. ఆంధ్ర వాచస్పత్యమున ఆ మధ్యలో జేరదగు పదములు 89 గలవు. పాఠభలకు, ముద్రా పకులకు సౌలభ్యము కొరకై ఆ పదముల నీ క్రింద చూపుట యుక్తమని భావించుచున్నాను.

1 వె5, 2 వెతకు, 3 వెతారము, 4 వెద, 5 వెదకిపట్టు 6 వెదకు, 7 వెదకుడు, 8 వెదకులాడు, 9 వెదకడువాడు, 10 వెదగొట్టు, 11 వెదచల్లు, 12 వెదచించు, 13 వెదపెట్టు, 14 వెద మొదవు, 15 వెదావు, 16 వెదకిబడుదొడుకు, 17 వెదురు, 18 వెదురుకఃపట్టు, 19 వెదురు కొల, 20 వెదురుపాలు, 21 వెదురుపిచ్చిక, 22 వెదురుపు, 23 వెదురు బియ్యము, 24 వెదురు మిడత, 25 వెదురు మొలక, 26 వెదురువిల్లు, 27 వెధవ, 28 వెసక, 29 వెసకయ్య, 30 వెసకయ్యతల్లి, 31 వెసకయ్య వెసకయ్య, 32 వెసకు, 33 వెసకుడు, 34 వెసు, 35 వెసుబడు, 36 వెసుబాటు, 37 వెసుక, 38 వెసుకంజవేయ, 39 వెసుక బోవువాడు, 40 వెసుక చిక్కు, 41 వెసుక చూపులమెకము, 42 వెసుకటిది, 43 వెసుకటిపని, 44 వెసుకటివాడు, 45 వెసుకదీయ, 46 వెసుక ద్రొక్కు, 47 వెసుకకుడు, 48 వెసుకపాటు, 49 వెసుకమేను, 50

వెసుక మ్రోసు, 51 వెసుకల, 52 వెసుక వేయ, 53 వెసుకుట, 54 వెసుకుడు, 55 వెసుకొను, 56 వెసుచలుచు, 57 వెసుతవులు, 58 వెసుచూపు మెకము, 59 వెసుదన్న, 60 వెసుదీయ, 61 వెసుదీయవాడు, 62 వెసువెంట, 63 వెన్న, 64 వెన్నుడు, 65 వెన్నొను, 66 వెన్నపులు, 67 వెన్న, 68 వెన్నంటు, 69 వెన్నచెఱుకు, 70 వెన్నదాయ, 71 వెన్నడి, 72 వెన్నడించు, 73 వెన్నడి కొను, 74 వెన్నతోడ, 75 వెన్నదేవి కూర, 76 వెన్నకొంగ, 77 వెన్నదొంగ యన్న, 78 వెన్నపడిదము, 79 వెన్నపాళాయి, 80 వెన్నపూస, 81 వెన్నపుము, 82 వెన్నమడుగు, 83 వెన్నముచ్చు, 84 వెన్నమద్ద, 85 వెన్నమద్దలు, 86 వెన్న మెలుగు, 87 వెన్నయిండ, 88 వెన్న వెదురు.

వీనిలో కొన్ని పదములు మౌత్రమే శబ్దరత్నాకరమున చూపబడినవి, రెండు మూడు పదములు లోపభేదముగలిగి యున్నవి. పై వాచస్పత్యకారులదనారించిన ‘వెన్నతోడ’ అను పదము, దాని అర్థము గూడ యుక్తముగావని నాకు తోచినది.

ఇది ఇట్లుండగా, తొలిమాద్రణము 7 సంపుటములు అనుబంధముతో 8 సంపుటములు అయినవి. మలిమాద్రణము 8 సంపుటములు. ఈ తృతీయ మాద్రణము 6 సంపుటములుగా విభజింపబడినది. ఇందు తొలి మాద్రణమునకు సంబంధించిన ‘మనవు’ల, మలిమాద్రణమునకు సంబంధించిన ‘తొలిపలుకులు’ ఆరుసంపుటములందలివి ఆరుసంపుటములందు మాద్రింపబడినవి. వానిని ముద్రించివారు గనుకనే ఈపరిశీలన కుపకరించినవి. మిగిలిన రెండు అనగా 7, 8, సంపుటములకు సంబంధించిన ‘మనవులు’ ‘తొలిపలుకులు’ గూడ

ఉ ద యం

—శ్రీ గోరీభట్ల రఘురామకర్మ ఆవధాని

ఎక్కడి దీ ధరతోదయం

నిక్కచ్చి! అయోమయం.

రగులుతున్న రాక్షససమరం

పొగలు గ్రక్కగాలిదుమారం

పొగ రెక్కిన ఘర్షణ సారం

తగవులతో చతురుఘోరం

కళ్ళులేని కబోది న్యాయం

చల్లాచదరయ్యే ద్యేయం

వళ్ళులేని! అభాగ్య ధర్మం

అల్లరి పాలయ్యే కర్మం

కులమతాల కుంపటి నిప్పులు

తలనొరివై తెచ్చెను మాపులు

పలుమారులు తప్పని తిప్పలు

కలదెక్కడ! ఉదయం గొప్పలు

పట్టపగల దొంగలదోపిడి

పట్టరాని పగలతో వత్తిడి

పొట్టపై కత్తుల తాకిడి

కలికాలపు! ఆకలి అరుపులు

కలిగించెను! ఆరని మంటలు

నిలువెల్ల కాలెను గుండెలు

కలదెక్కడ! ఉదయం వెలుగు

.....

వీనిలో చూపుట అపేక్షితమై యున్నది. ఈవిషయములను సాహితీ జిజ్ఞాసువులకు పంపితులకు, ప్రకాశకులకు, ముద్రాపకులకు తెలియబరచుట ఉపకరించుననుభావము ఈ వ్యాసరచనకు కారణము.

కొన్ని పదములు మాద్రింపబడలేదని గుర్తించిన డా. రిప్పాభట్ల రామకృష్ణగారి నూచనము విని నేను పరిశీలింపగా కలిగిన ఫలమే ఈవ్యాసము-కాన వారికి కృతజ్ఞతలు. పెరిపు-

—0—

సహదేవవారి “సాహితీ సౌరభం”

—డా॥ కెవలెంక ప్రకాశరావు—

భావకవులలో కృష్ణకాస్త్రీగారి ప్రణయకవిత్వం ఒక ప్రత్యేక ధోరణికి చెందింది. దానిని అనుసరించిన కవులలో సహదేవ నూర్యప్రకాశరావుగా రొకరు. వీరు రచించిన కవిత్వం ‘మానిమాపు’ (1980), ‘నవళమాత’ (1982) ‘ఆరాధన’ మొదలైన సంపుటలలో లభ్యం అవుతున్నది. అందున్న వస్తువునుబట్టి వీరి కవిత్వాన్ని కొన్ని విభాగాలు చేసి పరిశీలించవచ్చు.

ప్రణయం :

నూర్యప్రకాశరావుగారు ప్రణయానికి ఇచ్చిన స్థానం మరి జేనికి ఈయలేదని విస్తుంది. ప్రపంచమంతటా వలపు నిండి ఉన్నదని వీరి దృఢవిశ్వాసం. పొడుపు పూతల మారుపు జూపే ‘పారిజాతప్రసవ కోమలి తరుణలావణ్యామలక్రి’లో, అరుణ భానూదయ కుభోత్సవ వరత విరిసే పద్మినీ హృదయాన మెరిసే తేటిపాటలో, చిగురుపయ్యెడ ముటుగు తెరలో నెగయు కోయిల వగరు గొంతుల వెలిగిపోయే తీయడనాలలో, పాలబుగ్గల పూయు నవ్వుల కన్నెపడుచుల వన్నె స్గ్గిల యావనాంగుల కాలిచూపులలో వలపే నెలకొని ఉన్నదని అంటారాయన. (వలపు, మానిమాపు)

అంతేకాదు. నవసాంధ్యకళ మధురంగా నటించే ‘జలధర దివ్యసీమ’ తన ‘నిత్యనూర్ని నివాసభూమి’గా, ‘మధుర పీయూషలహరి’ తన ‘మాతృమూర్తి’గా, దప్పిచే తపించి దిక్కులవెంట వెట్టిగా గాలిలోపాటు పరుగెత్తే ‘మధుపిపాసి’

తానుగా చెప్పుకొని, ప్రతి దినమూ ఉదయాస్తమాన సమయాల్లో ‘పూలకన్నెల ప్రణయ గీతాల రుచు’లను తన ‘లలిత జీవితార్ద్రపక్షాల కొసల’పై ప్రేమావ కాళాలకు మోసికొనిపోతానని ప్రకటించడంలో (నేను ము.మా.) కూడా కవి ప్రణయభావావేశమే ద్యోతం.

కృష్ణకాస్త్రీగారిలా ఒక దివ్యను తన ప్రేమనీగా చేసికొని ఆమెకై తపించాడు ఈ కవి. ఆమె ‘శర్వరీ తపస్వినీ’, ‘కార్తికీ చంద్రికా వతుస్వినీ’, ‘సుర కబరీ విలాసకీలిత లతాంత లావణ్యగీతి’, ‘మెరుపు మెరుపు’, ‘ప్రత్యుపస్ఫురీ మృదుల హాసవల్లరీ లాస్యహేలా ప్రఫుల్ల రుచి’ అని (ఆమె-నవళమాలిక పు 14-16) పేర్కొనడంబట్టి ఆ దివ్యలక్షణమే నిరూపించబడింది.

అలాగే తన ప్రేమనీవాసం తన ‘హృదయ’మనీ, ఆమె ‘కాల్మరీనూన హాస మంచురుల’లో, ‘జీవితోత్సవ ఘంటికాశ్రీల’లో తన ‘యెడండబ్రతుకు సందడలు’ మ్రోగినాయని చెప్పడంలో కవిపై ఆ ప్రేమనీ చూపిన ప్రభావం ప్రకటితం.

‘ప్రేమనీ’ని చూచిననాడే తన హృదయాన్ని ఆమె ‘పదార్పణం’ చేశాడు కవి. ‘అజ్ఞానకుంఠనం’ సడలించి ఆమె అయినను. తన హృదయానికి హత్తుకుంది. అప్పుడు తన ‘నితాంత ప్రణయరాగ నవ నవాక్రు మూర్తికము లేర్చి’ కూర్చిన మౌల్యాన్ని స్వీకరించునునీ, ‘అనంత కాలం’ దానివల్ల కల్గుతుందనీ అర్థించాడు కవి. (ప్రణయాంక ము-ము.మా.)

అయితే ‘చైత్రమాసాంతమున వాన జల్లు’లా, ‘పండువెన్నెలను నుముబ్బుకుడవ’లా, ‘మేదురపయోధరముల చిన్ని మెఱుపు’లా, ‘కన్నెసిగ్గుల చిలువవ్వు చిన్నె’లా, ‘వలపు’లా, ‘చుక్క’లా, ‘ఏలపాట’లా (హృదయజనుమము - ము. మా. చాయగా దోచి మాయమయింది ఆయన ప్రేమనీ.

ఇక్కడ ప్రేమనీని రూపించిన తీరు తెన్నులు కవి భావనాశక్తికి మచ్చు తునకలు.

ప్రేమనీ మాయమవడంతో వరదలు కట్టే ‘కవోష్ణ బాష్పాల’తో, ఒడలి పోయిన ‘తేయెడద’నో, ‘నెగలు చిమ్మే నిట్టూర్పు పొగల’తో ఆమెకోసం నిలిచి వేసారి అధోలోకాలకు క్రంగి దుఖించాడు కవి.

ఈ మహాస్పృష్టిలో సర్వమూ ఆమె గానే తోచింది. కన్నుమూస్తే ఆ ‘కమ్ర మూర్తి’యే చిరునవ్వు మోముతో ఎదట నిలిచింది. అప్పుడు ఆమె పేరన ఎన్నో ప్రేమగీతాలు పాడి పరవశించాడు కవి. ఆమె కోసమే ‘నిర్మి మేనుదృష్టి’తో విడిచి. ‘వడి నిట్టూర్పు కాగిళ్ళ’లో తగిపోయాడు. ఎప్పటికైనా తన ప్రేమ గ్రహించి ‘బంగారు రెక్కలు’ కట్టుకొని, గాలిపై లేలతూ ఆమె తన ముందుకు వచ్చి వాలుతుందని అశించాడు ఆయన. (ఆక్రమప్రతిక-ము.మా.)

‘హృదయరాగ’ సర్వస్వ మర్పించి వైచి నిడుదయూర్చులతోడ, కన్నీటి వేడి బిందువులతోడ ‘వేస’లా (కాంక్ష-అదృ) మిగిలిపోయాడు. ప్రేమనీ ‘పాద లాక్షరణికార్ద్ర మస్మణ రాగమంజరీ మౌఢురీ రక్తిమహన’ తన యురము లేత చివురు చాయలను కమ్ర పశ్చిమాకాశ సుంకాళ’ ముఱుందనీ (సంధ్య - అదృ) ‘పసుపు సిగ్గుల వసునాల ముగుళి దార్చి

దక్షిణోద్ధానవనానికి' (ప్రళయము - అదే) ఆమె తన బడిరం వీడి వెళ్ళిందని అంటాడు కవి.

'ఇక్కడి 'వేడినిట్టూర్పు కాగిళ్ళు', 'లేతచివురు చాయలు', 'పసుపు నిగ్గుల వసునాల ముసుగు' వంటి పదబంధాలు భావకవుల రసగంధాలే!

ప్రేయసి వియోగవ్యధతో
విరతి యెఱుంగని వేడియూర్పులె
కరగి మరగిన బాష్పకలికలె
పెరిగి విరిగెడు విషజగీకులె
జీవకల నొరసెన్.
దిక్కుదోపక కన్నుగానక
కాళరాక్రమ గర్భపాటుల
బ్రతుకు బరువుల పాటతో నకి
యించి పోవుదునా...

అంటూ 'విషాదగీతి'ని అలపించాడు కవి. (ము.మా.) ఈ మాత్యాలసరం కూర్పు కవిత్వపు శైలిని పట్టి చూపుతుంది.

ఆ ప్రేయసి ఆయన 'హృదయప్రసూన శయ్యాప్రసూప్త కోమల లక్ష్మి'ని మేల్కొల్పింది. దాంతో ప్రేమకుంఠ నింతుకొన్న 'హృదయ పాత్ర' దొరకిందని ఉబ్బి పోయాడు కవి. కాని 'పెదవికిని పాత్ర కను వధ్య భీకరంపు విప్లవము దెచ్చు విపరీత విధిని యుక్తిని' (వియోగవిధి - ము.మా.) ఆయన ఊహించలేదు. దాంతో పూవు దేనియ త్రావుతూ జీవితపుమాట మరచిపోయే తేటిలా భావిని విస్మరించాడు. 'జీవితామృతమంతా వర్షించి పేద వదె విషాదపయోదం'లో తన సర్వ స్వమూ ప్రేయసికి అర్పించి ఊర్పు చిరు గాలికే తూలి'పోయాడు కవి.

ఆ సందర్భంలో 'శిథిల హృద్విషపందిక' ఒక చేత్తో, 'శీర్షజీవితం' మరో చేత్తో పట్టుకుని కరిగిపోయిన యజ్ఞాశ్రుకణం' కోసం, 'నురిగిపోయిన సౌందర్య సుమం'

కోసం వెట్టిగా పరిభ్రమించాడు ఆయన (పరిభ్రమణ - మ.మా.)

ఈ భావావేశపుట్టం కృష్ణకాశ్మీ గారి 'ఊర్వశి' నుండి పుణికి పుచ్చుకున్నదే. ప్రేయసి 'చనవుచూపులూ', 'హాస వాసలూ', 'ప్రణయ నిశ్వాసమూ', 'మనమూ' (చాలు - వ.మా. - పు 21) అఖిరికి 'ఆమె చరణనూపురారవోన్మిషిత పదం' (వృత్తము అదే - పు 25) అయినా చాలడంలో కవి నిస్వార్థప్రేమ ప్రకటితమవుతుంది.

ఈకవిది 'మిసిమి మెత్తని హృదయం', 'కుసుమ లలిత జీవితం'. ఈయన ఒక 'ప్రణయ తపస్వి'. (తపస్విని - వ.మా. - పు 45)

అందుకే ఆకాశవీధిలో రథాన విహరించే 'మగ్ధమాధురీ స్వాప్నికమూర్తి'లా ప్రేయసిని భావించి, తమది 'ఎనాటి బంధమో' అనీ, 'ఎన్నటికీ నేని నిజమూ' (దేవి - వ.మా. - పు. 47-49) అనీ ఆమెచే వలికించడంలో తూర్తిగా ఈ కవి కృష్ణకాశ్మీగారి 'ఊర్వశి'ని తలపించాడు.

అంతేకాదు. ఆ విషాదపుట్టంలో-

నా గది అలంకరించుకొన్నాను నేనె
ఏనె వెన్నెలవెల్ల వేయించినాను
ఎన్ని పూలమాలికలు రచించినానో
నా బడిరమానక గాదు నీకే గాదు.
(ముఠునా - వ.మా. - పు 87)

ఇత్యాదిగా చెప్పిన పాదాలు కృష్ణ కాశ్మీగారి రచనాధోరణిని (జయకాశ్మీ 'పేరడీలా' అనుకురించిన ట్లనిపిస్తుంది.

అదే సందర్భంలో తానొక విషాద నాయకుడిలా కావాలి.

ఈ నవాషాద సందర్భంలో ఇగురు గాలి తొండరల కాగిలింతల ప్రోపులాడి మ్రోగికోని, విడిపోయిన మెయిలులు తునుక

నేను, నాదారికి వెలుగేనిలేదు. అనీ,
(నేను - వ.మా. - పు 88-89)

నా సకియ కన్నులరమోర్పు మోసి
కొనిన
బ్రతుకు బరు వెత్త కన్నీటివదము లూర్పు
వెలిచూపుల సుదిశ్య వెలితితోడ
ఈ విషాదయాత్రకు సాంత్ మేని లేదు.

అనీ (వైస్పృహ్యము - అదే - పు 93) అంటాడు కవి.

అంతేకాదు. 'నిలుకడలేక, గాటంపు నిదురలేక, చలువ వెన్నెలరేక పిసారి లేక, ఊర్పులే గాక కంటినిశోక్తులేక ఎండి ఎడద గడ్డకట్టుకొనిపోయిందని (మహాదయం - పు 228) చెప్పి కాపోయాడు కవి.

ఇక్కడి సమాన ఘటనమూ, భావావేశమూ భావకవులు నడయాడిన పాత్ర త్రోవలే.

ఆ ప్రవాసదుఃఖంలో, విషాదజీవితంలో బ్రతుకే ఒక 'స్వప్నం'గా కరిణమించింది కవికి. కల్పాంతంలో 'వేడి కన్నీటి చినుకు తునుక గా, నిడుదయూర్పురేకగా' కరిగిపోయి స్వప్నావలోకంలో అది కలిసి పోతుందని భావించాడు కవి.

ఈవిధమైన ప్రణయావేశానికి చెందిన వేద వీరు రచించిన 'మహానా' (ముఠునా టం - పు 201-202), 'అనార్కలి' (ముని మోపు) అనే కీర్తి కలు.

ఏమైనప్పటికీ సూర్యప్రకాశరావుగారి ప్రణయ కవిత్వంపై కృష్ణకాశ్మీగారి ప్రభావం మిక్కుటంగా కడిందని చెప్పుతచ్చు.

ప్రకృతి :

వీరి ప్రకృతి కవిత్వంకూడా ఎక్కువగా ప్రణయ సంబంధం కావడం గమనించాలి.

ఈ కావ్యం 'ప్రేమ గానము' అనే కీర్తి కల్పం...
ఎలమోవి తలిరటావల మేని కోయిల
గొంతెల్లి ఎలపాట కోసరుచుండె
తన చెలితో గూడి నవదేనె తావను
లేటి పాటల ముద్ది లేలమందె
అలలతో నిసుక నెల నాట్యమోడుమ
గోరిమీసది గానకళల గురిసె
పూలతో దాగుడుమూరిలాడుమ మంద
పదనుండు పెల్లగా పాడుచుండె.

(మునిమాపు)

ఇత్యాది ప్రకృతి చిత్రకరణను పేర్కొన
వచ్చు.

ఇక్కడ 'తలిరటావల', 'ఇసుక
నెలలు' వంటి పదబంధాలు భావకవుల
హృదయాకాశాన మెరిసిన మెరిపులే!

అలాగే...

చల్లగా పెల్లగా సాగు పిల్ల గాలి
తిరగలందు కలసిపోవు విరులవలపు
వోలె రజన విరిసిన మేలిముసుగు
చాయలందైక్యమైపోయె సాంధ్య
కోవి.

(ఒక నాడు-మునిమాపు)

అని చెప్పి ఆ సందర్భంలోనే 'ఘోర
కాంత'చే 'ప్రణయ వృద్ధులకేసి' అర్థమృ
కాని భావగీతమ్ములు పాడించాడు కవి.
ఈ భావం కృష్ణకాస్త్రీగారిదే అని తేర
చెప్పవచ్చురలెను.

ప్రకృతి చిత్రకరణ సందర్భంగా తన
లాగా 'మానకవికపు యాత్ర' చేస్తున్న
ట్లుగా 'పికము'ను భావించాడు ఈ కవి
(పికము-మునిమాపు).

అలాగే 'నీడనీడవారుల చీలిదికొని
మినుకు మనక చలింపక మెరియబోక
జారు పొగమంచు తెలి నీరచాటునుండి

తార' క్రిందుమీ నుల చూడసాగిందని
(తార-అదే) చిత్రకరించడంలో ఒక
చక్కని భావం ఉట్టిపడుతుంది.

అదేవిధమైన చిత్రకరణ...

నీలిమబ్బలు చలువ కన్నీటిపాట
నెచట నెచ్చటనో నదియించి, తొగరు
విరుల నగరు నెత్తావుల గురిసినెవ
తలకి వాపోయె నేమి? చాళికలతాంగి!

వాన చినుకున చీలివ ప్రసవహృదయ
మట్టై కనుమోడ్చు వెట్టు తీపారువే
పట్టదనయన్వీకేళా! సంచార ని.గతి
చూపు కొనను పడుచుమనసు నను కూడ.

(చాలు - వ. మా. - పు 19)

ఇత్యాది పద్యాలలోకూడా కానవస్తుంది.
తనలోని వివాదమే ప్రకృతిలోనూ ప్రతి
బింబించినట్లు భావించాడు కవి.

అలాగే 'పాషి' అనే కవికలో...

మిసిమి వెన్నెల తొలకారు పసిడినన్న
మొగలిపూల కన్నెల నరమోడ్చు నిమర
కలువరింతల చివురొస్తు నలపు రేః
లేర నునుమబ్బు రేఃలో లేనమాయు.

(వ. మా. - పు 57)

ఇత్యాది పాదాలు కవి భావనా క్లిష్ట
నికషోపలాలు.

అవ్యాత్మికత :

'కాళి' మట్టి కొన్ని కీర్తి కలుమాత్రమే
సమాదేవవారి అధ్యాత్మిక భావావేశాన్ని
ప్రకటిస్తాయి.

కాళిమాతను గాంచినప్పుడు కవి ఎడద
కరిగిపోయి విడకిపోయిందట! మేను జలద
రించిందట! బ్రతుకున ఏదో తరితాపరక్త
శిఖలను తేపిందట!

ఆ సందర్భంలో కలిగిన అనుభూతిని
చిత్రకరిస్తూ-

అశ్రునీజాంచలమ్ముల నట్టై మోడ్చు
జ్యోతిరానందశీలవై సోగసి నీవు
శిథిలహృదిని తేజస్సు వర్షించివావు
విశ్వ మిపుడు ప్రేమైకరూపిణిగ వోచె.
(మునిమాపు)

అలాగూ కవి.

ఈవిధంగా మూర్త్యప్రకాశరావుగారు
తన భవిష్యత్వాన్ని వెలయించారు.
'మునిమాపు' కన్నా వీరి 'వకుళమాల'లో
ప్రణయావేశం స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది.
వీరి ప్రణయ కవిత్వంలో వివాదమోగడం
బాలువారుతుంది. పదప్రయోగంలో,
భావప్రకటనలో కొంత స్వేచ్ఛను ప్రక
టించినా, 'మునిమాపు' అని పేరు పెట్ట
డంతోనూ (కృష్ణకాస్త్రీగారి కృష్ణ
పక్షంలో) అనుకరణపాలు ఎక్కువ కావ
డంతోనూ వస్తుతః మూర్త్యప్రకాశరావు
గారికి ఉన్న ప్రతిభ మబ్బుచాటున ఒదిగి
పోయిన భావ దీప్తిగా అయింది.

అయినప్పటికీ వారి కావ్యాలు భావ
కవిత్వ శోరణికి ఉదాహరణప్రాయాలు.

డా॥ శివలెంక ప్రకాశరావు.

25-6-14, గంగాంవారి వీధి,

కాకినాడ-588 001.

